

KVK TRENDRAPPORT

Colofon

Uitgave

Kamer van Koophandel®, juli 2023

Contact

Neem voor meer informatie contact op met persvoorlichting, 06 30 35 29 21

Alles uit deze uitgave mag worden gebruikt met duidelijke bronvermelding.

1. Inleiding

Het KVK Trendrapport geeft inzicht in de ontwikkeling van het aantal vestigingen van bedrijven, starters, stoppers en faillissementen in Nederland in de afgelopen 10 jaar. In deze editie wordt kwartaal 2 van 2023 vergeleken met kwartaal 2 van 2022. Het rapport bevat informatie over verschillende bedrijfssectoren en provincies. Bovendien wordt getoond welk aandeel van de bedrijven in Nederland zzp'er is.

Behalve deze ontwikkelingen in de bedrijvendynamiek bevat het Trendrapport ook informatie over rechtsvormen, geslacht en leeftijd van ondernemers en enkele conjunctuur-indicatoren. Aan het eind van het document is een hoofdstuk opgenomen met de verantwoording en de gehanteerde definities.

Het Trendrapport heeft de vorm van een **interactieve pdf**. Met behulp van navigatieknoppen aan de kop van iedere pagina kan naar de diverse onderdelen van het rapport worden genavigeerd. Bovendien bieden diverse grafieken en kaarten de mogelijkheid om 'door te klikken' naar data die meer diepgang bieden.

Inhoud

Klik op een onderwerp om naar de pagina te gaan

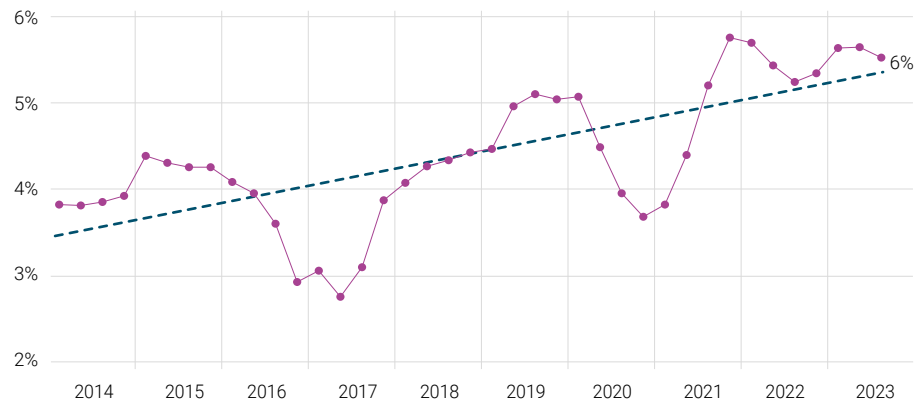
1. Inleiding	3
2. Trendlijnen (vestigingen, starters, stoppers, faillissementen)	5
3. Sectoren	7
3.1 Aantal vestigingen en zzp per sector	7
3.2 Starters	8
3.3 Stoppers	10
4. Regio's	12
4.1 Aantal vestigingen en zzp per regio	12
4.2 Starters	13
4.3 Stoppers	15
5. Opvallende branches	17
6. Rechtsvormen	18
7. Ondernemers	19
8. Conjunctuur	21
9. Bijlage	22
Verantwoording	22
Definities	22
Verwijzingen	23

2. Trendlijnen

Vestigingen

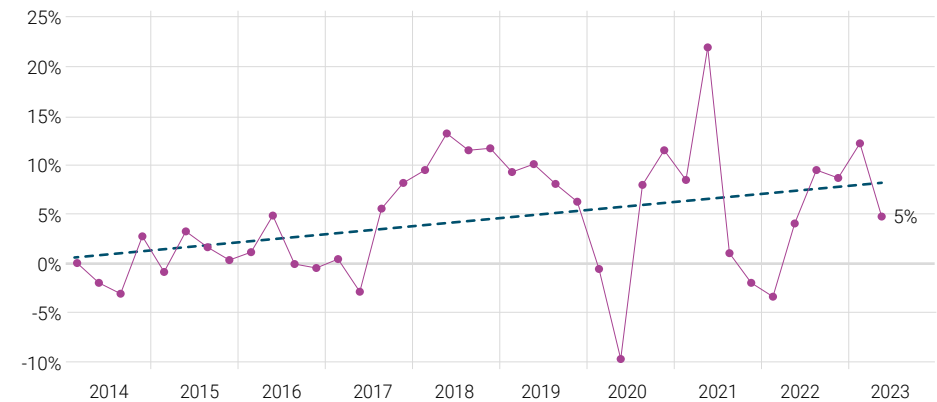
(bedrijfsleven totaal, ontwikkeling t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

- Het aantal vestigingen in Nederland laat in de laatste 10 jaar een gestage toename zien.
- Het aantal vestigingen op 1 juli 2023 is 5,5% hoger dan op 1 juli 2022.
- Dit is een sterkere toename dan in de laatste kwartalen van vorig jaar en de stijging evenaart het hoge groei-niveau van 2021 / begin 2022.

Starters

(bedrijfsleven totaal, ontwikkeling t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

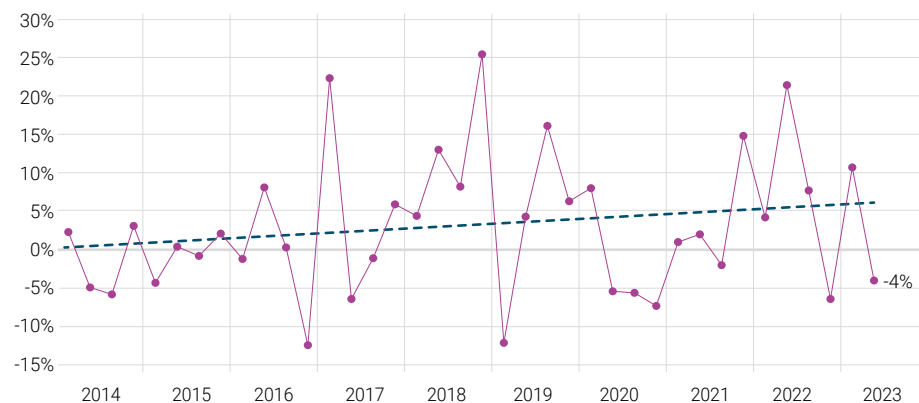
- De ontwikkeling van het aantal starters vertoont een grillig patroon over de afgelopen 10 jaar en toont gemiddeld een stijgende lijn. Van 2014 tot Q3 2017, dus bijna 4 jaar geen toename! Daarna drie perioden met toename en twee perioden van afname.
- Bij het begin van de corona-pandemie in 2020 was een sterke afname te zien in de ontwikkeling van het aantal starters. Na herstel daarvan eind 2020 en begin 2021 was er een periode waarin de ontwikkeling van aantal starters weer achterbleef. Begin 2022 herstelde zich dat weer, en dat zet zich nog steeds door.
- In Q2 2023 nam het aantal starters met 4,7% toe t.o.v. van Q2 in 2022.

2. Trendlijnen

Stoppers

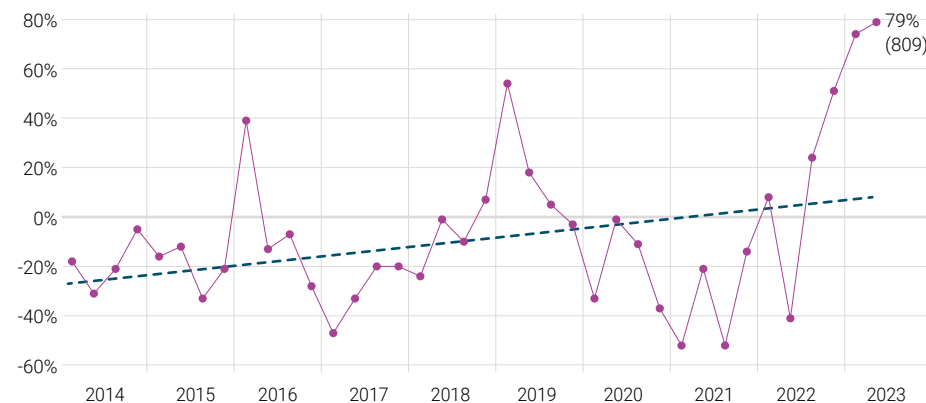
(bedrijfsleven totaal, ontwikkeling t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

- Ook de ontwikkeling van het aantal stoppers vertoont een grillig verloop en toont gemiddeld een stijgende lijn. In Q2 2022 sterke toename en Q2 2021 zeer geringe toename.
- In Q2 2023 nam het aantal stoppers met 4% af t.o.v. van Q2 in 2022.

Faillissementen

(bedrijfsleven totaal, ontwikkeling t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

- In de afgelopen jaren na de corona-crisis was er een dalende ontwikkeling van het aantal faillissementen.
- Hoewel het aantal faillissementen nog steeds laag is (809 in Q2 2023), zien we in de afgelopen kwartalen een gestage toename.
- In Q2 van dit jaar is het aantal faillissementen 79% hoger dan in Q2 van 2022.

3. Sectoren

3.1 Aantal vestigingen en zzp'ers per sector

Aantal vestigingen naar sector op 1 juli 2023

Zakelijke diensten	640.131	26%
Bouw	284.011	11%
Gezondheid	266.730	11%
Detailhandel	262.542	11%
Overig	140.370	6%
ICT en media	138.667	6%
Cultuur, sport en recreatie	132.119	5%
Groothandel	119.183	5%
Persoonlijke dienstverlening	105.765	4%
Industrie	96.729	4%
Horeca	92.125	4%
Land- en tuinbouw	86.469	3%
Logistiek	79.204	3%
Financiële instellingen	32.779	1%
Energie, water en milieu	9.447	0%
Bedrijfsleven totaal	2.486.271	100%

- Deze tabel toont het aantal vestigingen naar sector.
- Naar verhoudingen bevinden zich de meeste vestigingen in de sectoren Zakelijke diensten, Bouw, Gezondheid en Detailhandel.

Aandeel zzp vestigingen per sector op 1 juli 2023, zowel parttime (<15 uur per week) en fulltime zzp'ers (= > 15 uur per week)

Overig	120.408	86%
Persoonlijke dienstverlening	89.584	85%
Cultuur, sport en recreatie	109.554	83%
Bouw	221.960	78%
Gezondheid	200.324	75%
Zakelijke diensten	464.743	73%
ICT en media	96.010	69%
Logistiek	48.944	62%
Industrie	54.499	56%
Detailhandel	143.115	55%
Horeca	38.940	42%
Land- en tuinbouw	35.395	41%
Groothandel	46.491	39%
Financiële instellingen	10.215	31%
Energie, water en milieu	2.506	27%
Bedrijfsleven totaal	1.682.688	68%

- Circa 2 op 3 (68%) van de bedrijven is een zzp'er.
- Het aandeel zzp'ers is het hoogst in de sectoren Overig, Cultuur sport en recreatie en Bouwnijverheid

3. Sectoren

3.2 Starters

Aantal starters naar sector in kwartaal 2 2023

Zakelijke diensten	18.205	23%
Detailhandel	8.930	11%
Bouw	8.887	11%
Gezondheid	7.233	9%
Overig	4.077	5%
ICT en media	3.680	5%
Horeca	3.349	4%
Cultuur, sport en recreatie	3.200	4%
Logistiek	2.800	4%
Persoonlijke dienstverlening	2.726	3%
Industrie	1.927	2%
Groothandel	1.626	2%
Land- en tuinbouw	1.080	1%
Financiële instellingen	289	0%
Energie, water en milieu	153	0%
Bedrijfsleven totaal	68.162	87%

→ De meeste starters bevinden zich in de sectoren Zakelijke diensten, Detailhandel, Bouw en Gezondheid.

Aandeel zzp-starters per sector in kwartaal 2 2023

Persoonlijke dienstverlening	2.493	91%
Overig	3.727	91%
Bouw	8.039	90%
Cultuur, sport en recreatie	2.781	87%
Zakelijke diensten	15.548	85%
Gezondheid	6.158	85%
Logistiek	2.378	85%
ICT en media	2.937	80%
Land- en tuinbouw	833	77%
Industrie	1.446	75%
Detailhandel	6.679	75%
Horeca	2.252	67%
Groothandel	839	52%
Energie, water en milieu	61	40%
Financiële instellingen	110	38%
Bedrijfsleven totaal	56.281	83%

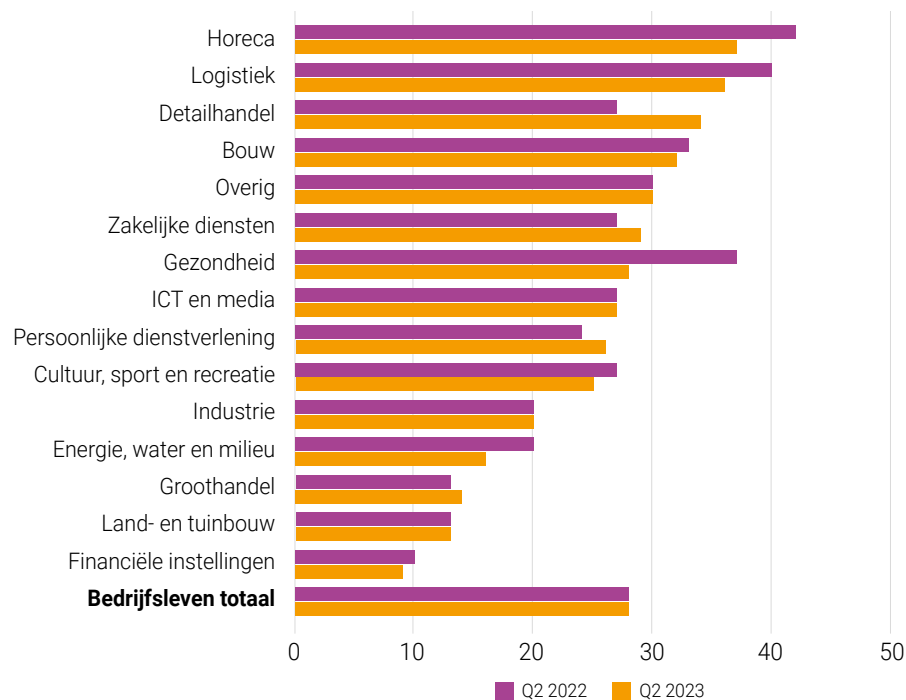
→ Ruim 80% van de startende bedrijven in Nederland is zzp'er.
→ Populaire sectoren om te starten zijn Persoonlijke dienstverlening, Overig en Bouw.

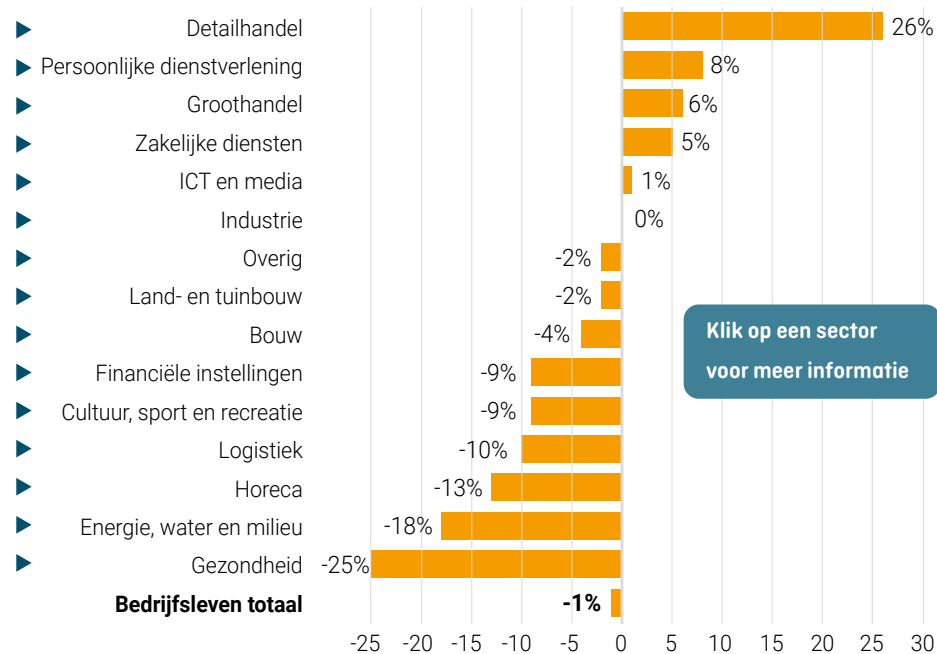
3. Sectoren

Aantal starters per 1.000 vestigingen per sector (Q2 2022 en Q2 2023)

- Het aantal starters is relatief hoog in de sectoren Horeca, Logistiek, Detailhandel en Bouw.
- In de sectoren Financiële dienstverlening, Groothandel en Land- en tuinbouw is het aantal starters relatief laag.

Ontwikkeling aantal starters per 1.000 vestigingen per sector (Q2 2023 t.o.v. Q2 2022)

Klik op een sector
voor meer informatie

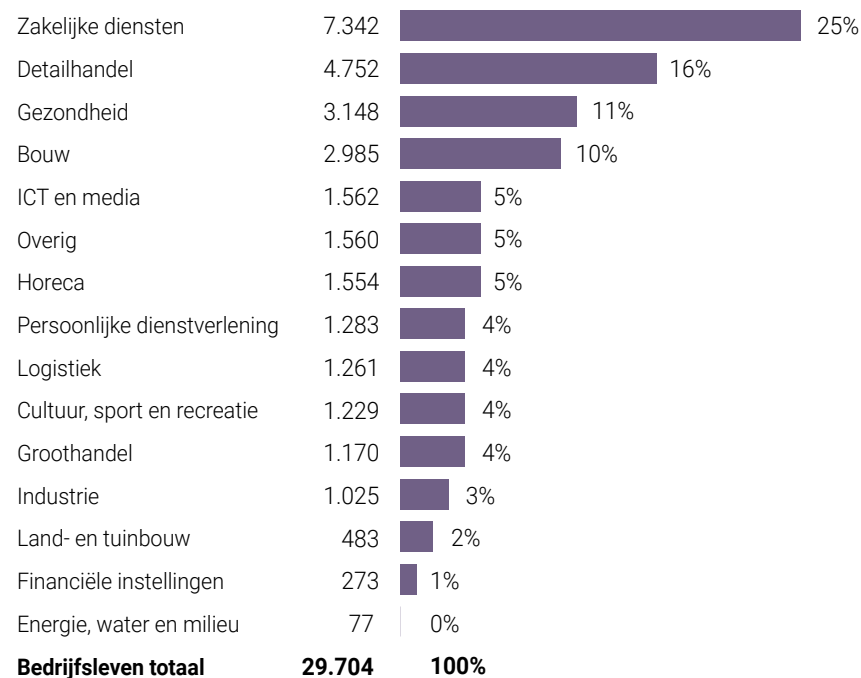
- Vergeleken met Q2 2022 zien we in Q2 van dit jaar toenames van het aantal starters in de sectoren Detailhandel, Persoonlijk dienstverlening, Groothandel en Zakelijke diensten.
- In de sectoren Gezondheid, Energie water en milieu, Horeca en Logistiek zien we juist een forse daling van het aantal startende bedrijven.
- Er is grote dynamiek in de sector Gezondheid. Dit kan te maken hebben met het grote aandeel zzp.

3. Sectoren

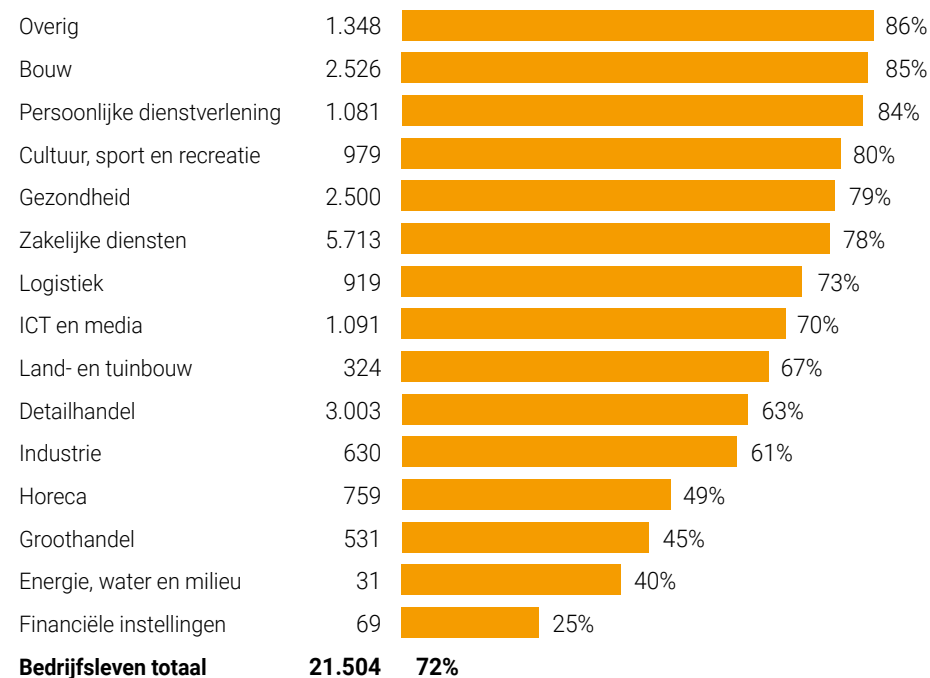
3.3 Stoppers

Aantal stoppers naar sector in kwartaal 2 2023

→ De meeste stoppers bevinden zich in de sectoren Zakelijke diensten, Detailhandel, Gezondheid en Bouw. Dit zijn ook de grootste sectoren met de meeste vestingen.

Aandeel zzp-stoppers per sector in kwartaal 2 2023

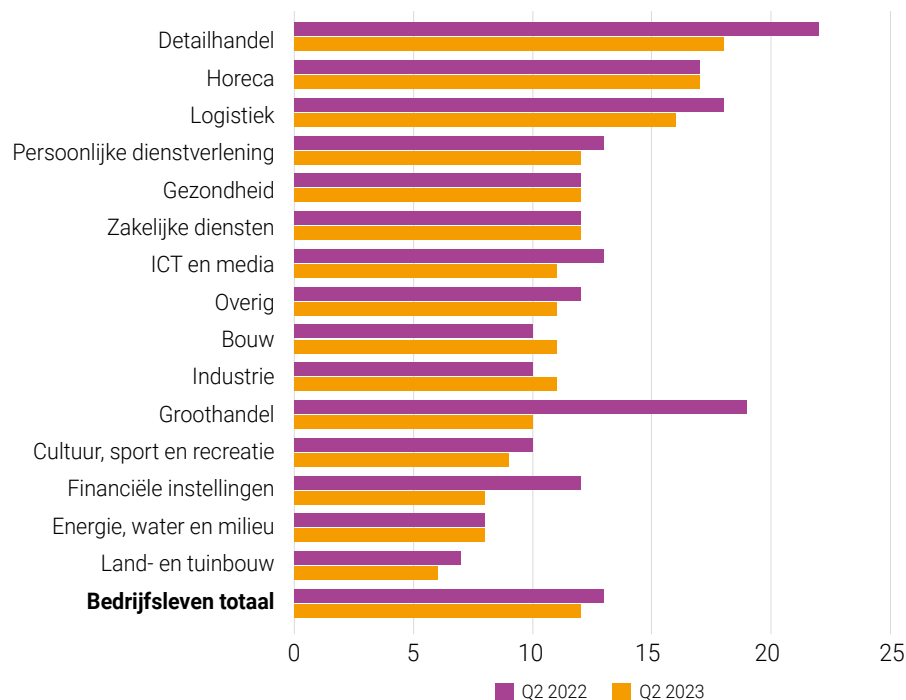

→ Naar verhouding veel stoppende zzp'ers bevinden zich in de sectoren Overig, Bouw, Persoonlijke dienstverlening.

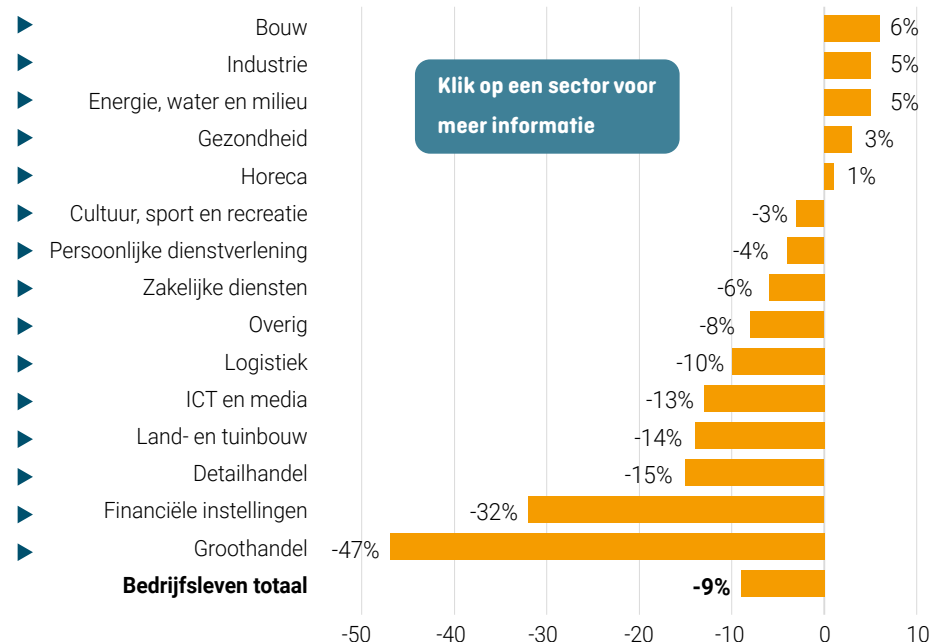
3. Sectoren

Aantal stoppers per 1.000 vestigingen per sector (Q2 2022 en Q2 2023)

- In de sectoren Detailhandel, Horeca en Logistiek zien we relatief veel stoppers.
- Dat is veel minder het geval in de sectoren Landbouw, Energie water en milieu en Financiën

Ontwikkeling aantal stoppers per 1.000 vestigingen per sector (Q2 2022 t.o.v. Q2 2023)

- In Q2 van 2023 t.o.v. dezelfde periode vorig jaar neemt het aantal stoppers per 1.000 vestigingen fors toe in de sectoren Bouw, Industrie en Energie, water en milieu (de absolute aantallen in de laatstgenoemde zijn echter vrij laag).
- Vooral in de sectoren Groothandel (bijna halvering!) en Financiën nam het aantal stoppers in Q2 2023 sterk af.

4. Regio's

4.1 Aantal vestigingen en zzp'ers per regio

Aantal vestigingen per provincie op 1 juli 2023

Zuid-Holland	542.048	22%
Noord-Holland	510.401	21%
Noord-Brabant	356.932	15%
Gelderland	280.233	11%
Utrecht	214.037	9%
Overijssel	139.906	6%
Limburg	126.137	5%
Friesland	82.052	3%
Groningen	68.246	3%
Flevoland	61.653	3%
Drenthe	56.843	2%
Zeeland	47.783	2%
Nederland	2.486.271	101%

- De meeste vestigingen bevinden zich in de provincies Zuid-Holland, Noord-Holland en Noord-Brabant
- In de 3 provincies in de Randstad (Noord- en Zuid-Holland en Utrecht) bevindt zich 52% van de vestigingen in Nederland.

Cijfers over het aantal vestigingen in je regio of gemeente vind je in [KVK Regiodata](#).

Aandeel zzp-vestigingen per provincie op 1 juli 2023

Zuid-Holland	385.496	71%
Noord-Holland	358.199	70%
Flevoland	42.994	70%
Utrecht	147.162	69%
Groningen	45.771	67%
Gelderland	184.400	66%
Noord-Brabant	233.348	65%
Drenthe	36.502	64%
Friesland	52.570	64%
Limburg	80.294	64%
Zeeland	29.608	62%
Overijssel	86.344	62%
Nederland	1.682.688	68%

- Het aandeel zzp'ers op het totaal aantal vestigingen is relatief hoog in Zuid-Holland, Noord-Holland, Flevoland en Utrecht (ca. 70%). Elders ligt dat % lager.

Cijfers over het aantal zzp'ers in je regio of gemeente vind je in [KVK Regiodata](#).

4. Regio's

4.2 Starters

Aantal starters per provincie in kwartaal 2 2023

Zuid-Holland	17.440	26%
Noord-Holland	14.803	22%
Noord-Brabant	8.807	13%
Gelderland	7.078	10%
Utrecht	5.493	8%
Overijssel	3.336	5%
Limburg	3.121	5%
Flevoland	1.963	3%
Friesland	1.855	3%
Groningen	1.824	3%
Drenthe	1.245	2%
Zeeland	1.197	2%
Nederland	68.162	100%

- Het aantal starters in Q2 2023 is het hoogst in Zuid-Holland Noord-Holland en Noord-Brabant.
- Zuid-Holland heeft 26% vd starters en 22% vd vestigingen

Cijfers over het aantal starters in je regio of gemeente vind je in [KVK Regiodata](#).

Aandeel zzp-starters per provincie in kwartaal 2 2023

Zuid-Holland	14.928	86%
Flevoland	1.621	83%
Groningen	1.504	82%
Friesland	1.528	82%
Noord-Holland	12.192	82%
Utrecht	4.524	82%
Noord-Brabant	7.207	82%
Gelderland	5.747	81%
Limburg	2.489	80%
Overijssel	2.634	79%
Zeeland	942	79%
Drenthe	965	78%
Nederland	56.281	83%

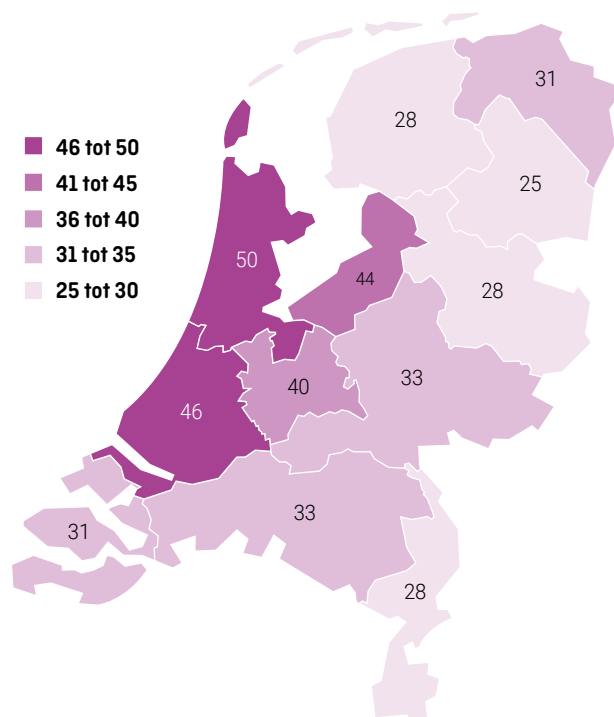
- In alle prov. vooral zzp starters, de verschillen zijn niet heel groot.
- In Zuid-Holland is het aandeel startende zzp'ers het hoogst.
- In Drenthe, Zeeland en Overijssel het laagst.

Cijfers over het aantal startende zzp'ers in je regio of gemeente vind je in [KVK Regiodata](#).

4. Regio's

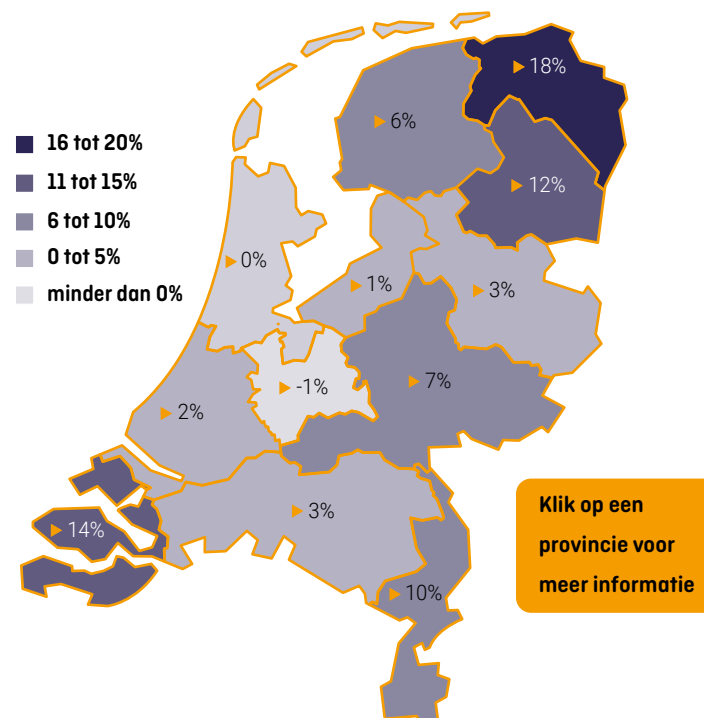
Aantal starters per 10.000 inwoners per provincie (Q2 2023)

- ➔ Het aantal starters per 10.000 inwoners is het hoogste in de Randstad-provincies Noord- en Zuid-Holland, Flevoland en Utrecht.
- ➔ In de provincies Drenthe, Zeeland en Limburg is het aantal starters per 10.000 inwoners relatief laag.

Cijfers over het aantal starters per 10.000 inwoners in je regio of gemeente vind je in [KVK Regiodata](#).

Ontwikkeling aantal starters per 10.000 inwoners per provincie (Q2 2022 t.o.v. Q2 2023)

Klik op een provincie voor meer informatie

- ➔ In nagenoeg alle provincies is het aantal starters per 10.000 inwoners in Q2 2023 toegenomen t.o.v. Q2 2022.
- ➔ De stijging van het aantal starters per 10.000 inwoners is het sterkst in Groningen, Drenthe, Zeeland en Limburg. Maar daar is het aantal starters relatief laag.

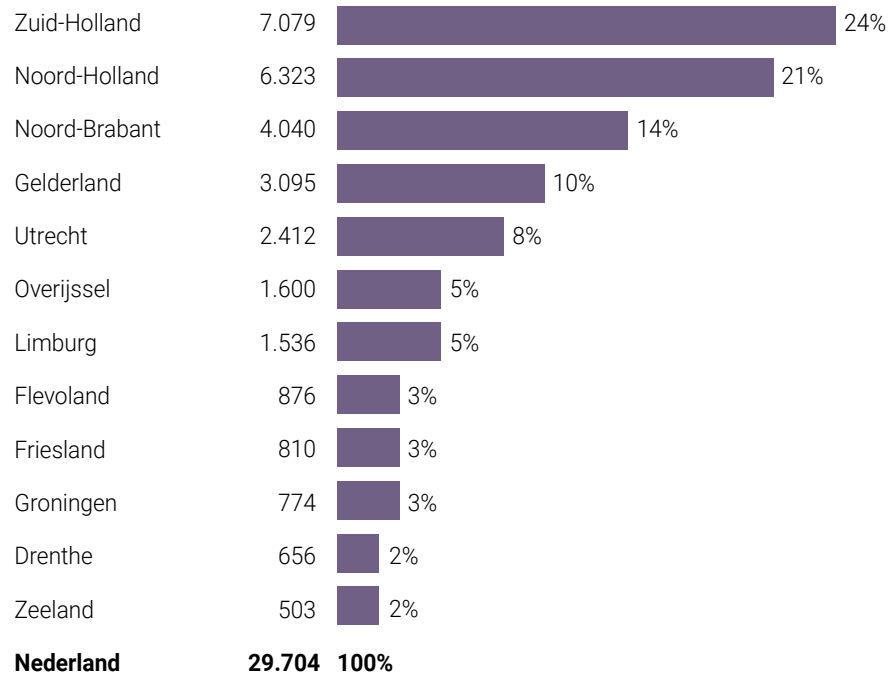
Cijfers over de ontwikkeling van het aantal starters per 10.000 inwoners in je regio of gemeente vind je in [KVK Regiodata](#).

4. Regio's

4.3 Stoppers

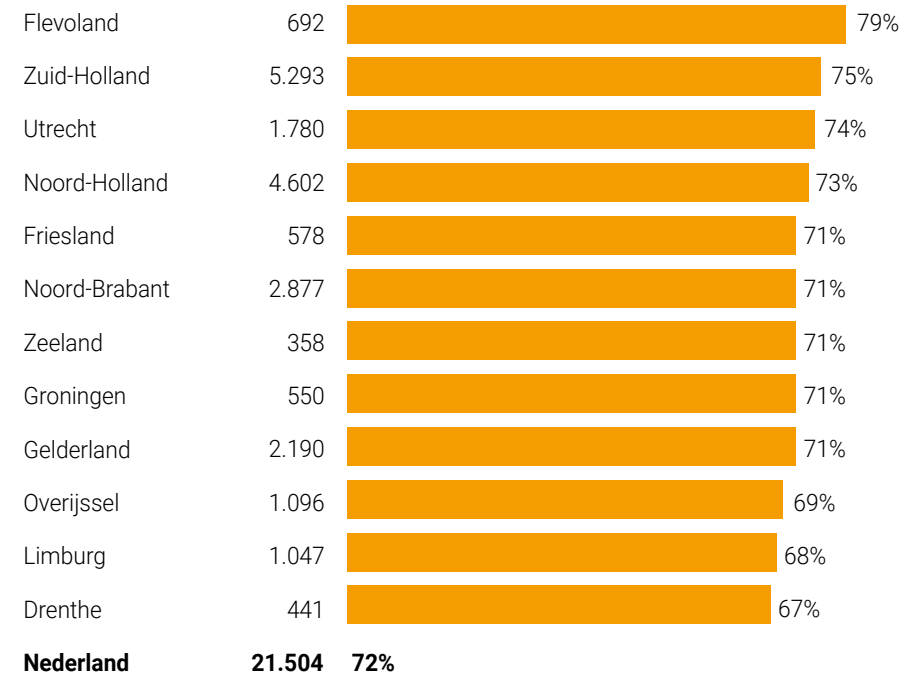
Aantal stoppers per provincie in kwartaal 2 2023

- Het aantal stoppers is het hoogst in Zuid-Holland, Noord-Holland en Noord-Brabant. In deze provincie wordt ook het meeste gestart.

Cijfers over het aantal stoppers in je regio of gemeente vind je in [KVK Regiodata](#).

Aandeel zzp stoppers per provincie in kwartaal 2 2023

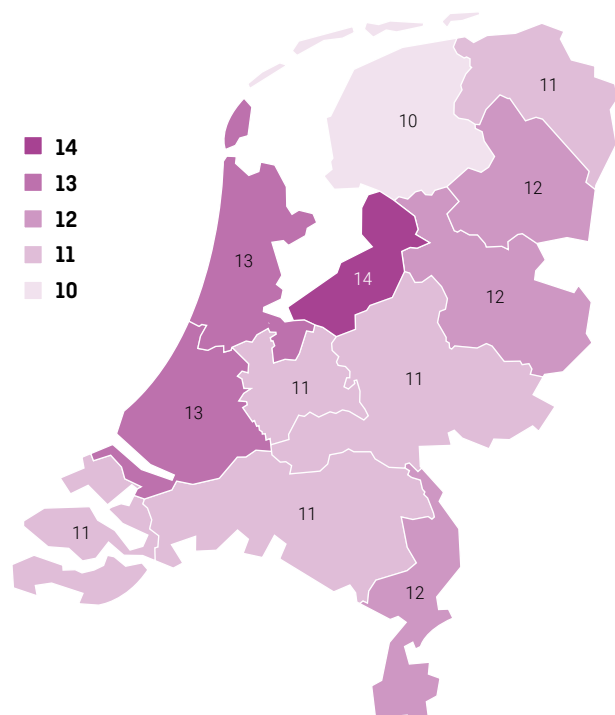
- In Flevoland, Zuid-Holland en Utrecht zijn relatief veel stoppende zzp'ers.
→ In Drenthe, Limburg en Overijssel is het aandeel stoppende zzp'ers het laagst.

Cijfers over het aantal stoppende zzp'ers in je regio of gemeente vindt u in [KVK Regiodata](#).

4. Regio's

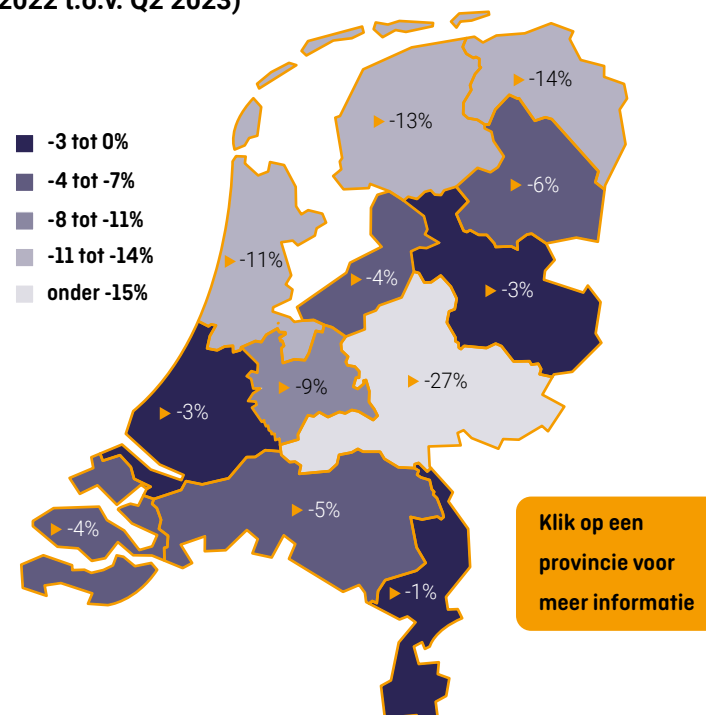
Aantal stoppers per 10.000 inwoners per provincie (Q2 2023)

- ➔ Het aantal stoppers per 10.000 inwoners is relatief hoog in de Randstadsprovincies Flevoland, Noord-Holland en Zuid-Holland. Daar is ook het aantal starters relatief hoog. Dit levert gecombineerd een hoge 'bedrijvendynamiek' op.
- ➔ In de provincies buiten de Randstad is het aantal stoppers per 10.000 inwoners wat lager.

Cijfers over het aantal stoppers per 10.000 inwoners in je regio of gemeente vind je in [KVK Regiodata](#).

Ontwikkeling aantal stoppers per 10.000 inwoners per provincie (Q2 2022 t.o.v. Q2 2023)

Klik op een provincie voor meer informatie

- ➔ In Q2 2023 neemt het aantal stoppers per 10.000 inwoners in alle provincies af t.o.v. Q2 vorig jaar.
- ➔ Dit is vooral te zien in Groningen, Friesland, Gelderland, Utrecht en Noord-Holland.

Cijfers over de ontwikkeling van het aantal stoppers per 10.000 inwoners in je regio of gemeente vind je in [KVK Regiodata](#).

5. Opvallende branches

Top 10 branches hoogst aantal starters per 1.000 vestigingen (Q2 2023)

	Starters Q2 2023 per 1.000 vest.	Absoluut aantal starters Q2 2023	
1	Overige zakelijke diensten (rest)	103	1292
2	Particuliere beveiligingsdiensten	97	1074
3	Public relationsbureaus	86	1230
4	Kabelleggers	86	516
5	Webwinkels algemeen assortiment	77	1393
6	Webwinkels in kleding	76	1658
7	Eventcatering	73	1812
8	Reisinformatie- en reserveerbureaus	69	137
9	Afstandsonderwijs	69	27
10	Colportage	68	97

Top 10 branches hoogste aantal stoppers per 1.000 vestigingen (Q2 2023)

	Stoppers Q2 2023 per 1.000 vest.	Absoluut aantal stoppers Q2 2023	
1	Medische instrumentenindustrie	47	64
2	Landbouwresearch (geen biotech)	40	22
3	Groothandel in textiel algemeen	38	20
4	Winkels in babyartikelen algemeen	35	9
5	Lokale post en koeriers	33	371
6	Webwinkels in kleding	33	713
7	Webwinkels algemeen assortiment	32	574
8	Verhuur en lease van schepen	31	12
9	Webwinkels in voeding	31	285
10	Webwinkels huis- en tuinartikelen	30	543

Top 10 branches hoogste groei (start +/- stop) per 1.000 vestigingen (Q2 2023)

	Saldo start en stop per 1.000 vest. Q2 2023	Saldo starters en stoppers Q2 2023	
1	Particuliere beveiligingsdiensten	81	902
2	Overige zakelijke diensten (rest)	80	1007
3	Kabelleggers	71	431
4	Public relationsbureaus	65	935
5	Reisinformatie- en reserveerbureaus	55	108
6	Eventcatering	52	1302
7	Databanken	50	14
8	Beroepssportlieden	48	29
9	Maatschappelijk werk	47	541
10	Elektrotechnische bouwinstallatie	46	901

* Alleen branches met 250 of meer vestigingen op de eerste dag van het kwartaal

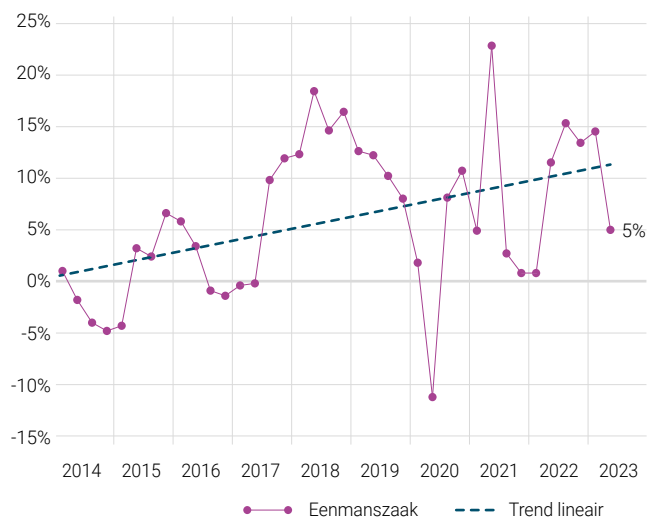
- We zien relatief veel startende bedrijven bij Overige zakelijke diensten, Particuliere beveiligingsdiensten, Public relationsbureaus en Kabelleggers.
- Relatief veel stoppers zijn er bij de Medische instrumentenindustrie, Landbouwresearch en Groothandel in textiel algemeen.
- Een relatief sterk positief saldo tussen starters en stoppers zien we bij Particuliere beveiligingsdiensten (teken des tijds?), Overige zakelijke diensten en Kabelleggers (energietransitie & glasvezel?).
- Bij de webwinkels in kleding en algemeen assortiment zien we veel dynamiek.

6. Rechtsvormen

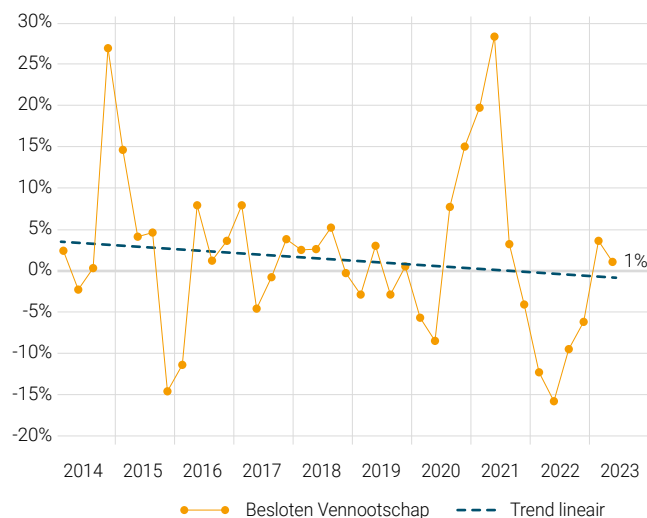
Ontwikkeling aantal starters t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder

Eenmanszaak (starters)

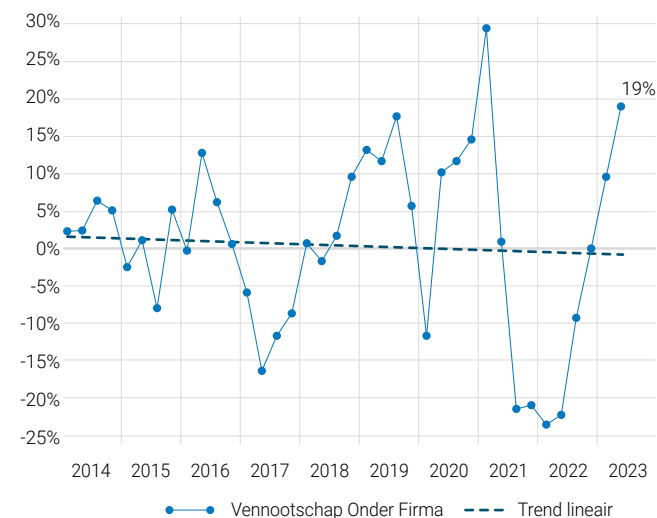
- ➔ Het leeuwendeel (ca 80%) van de starters kiest voor de rechtsvorm eenmanszaak.
- ➔ Het aantal startende eenmanszaken vertoont een stijgende trend in de afgelopen jaren. Dat geldt ook voor Q2 2023, hoewel de toename iets minder sterk is dan in de afgelopen kwartalen

Besloten vennootschap (starters)

- ➔ De ontwikkeling van het aantal gestarte BV's vertoont een licht dalende trend. In de afgelopen kwartalen is weer een lichte stijging waarneembaar.

Vennootschap onder firma (starters)

- ➔ Ook de ontwikkeling van het aantal gestarte VOF's liet een daling zien. In de afgelopen twee kwartalen is echter sprake van een forse stijging.

Het aantal starters naar rechtsvorm in kwartaal 2 van 2023

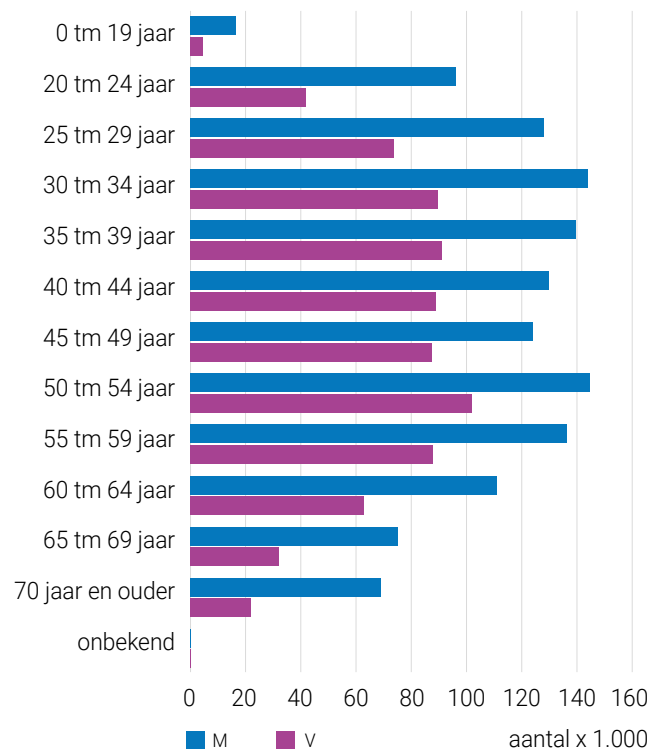
Eenmanszaak	54.379	80%
Besloten vennootschap	9.203	14%
Vennootschap onder firma	3.962	6%
Overige rechtsvormen	618	1%
Totaal	68.162	100%

7. Ondernemers

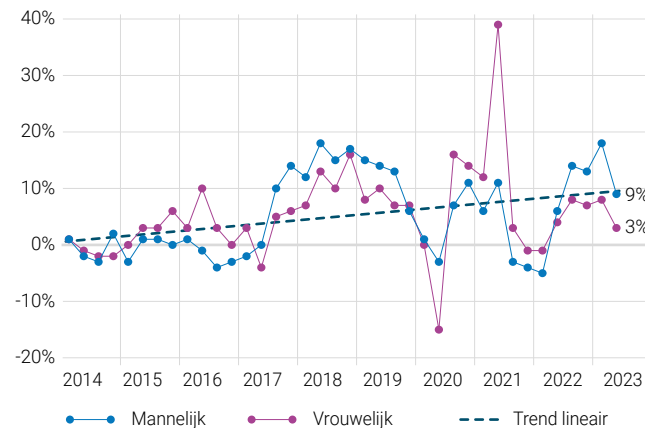
7.1 Geslacht

Ondernemers naar geslacht en leeftijd op 1 juli 2023

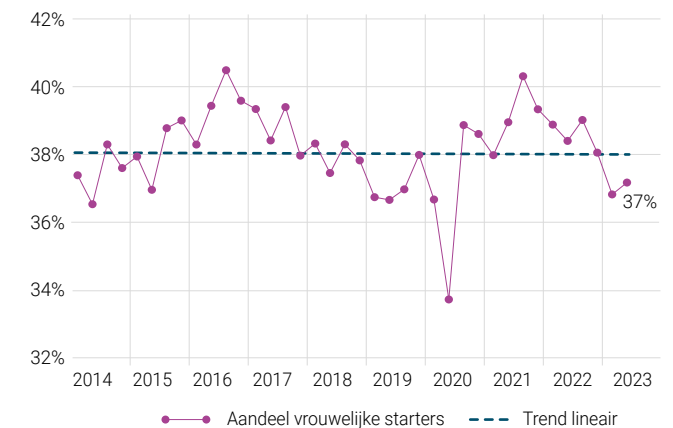
- Het aandeel vrouwelijke ondernemers bedraagt in Q2 37%.
- Vooral bij de jongste en oudste leeftijdsklassen is het aandeel mannelijke ondernemers hoog.

Ontwikkeling aantal startende ondernemers naar geslacht (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

- De ontwikkeling van het aantal startende vrouwelijke ondernemers laat in de afgelopen 10 jaar een stijgende trend zien. Dat geldt ook voor de mannen. Per saldo blijft het aandeel gelijk (38%).
- Tijdens de coronacrisis nam het aantal vrouwelijke starters sterker toe dan het aantal mannelijke starters.
- In 2022 en in de eerste 2 kwartalen van 2023 neemt het aantal mannelijke starters sterker toe dan het aantal vrouwelijke, vergeleken met dezelfde kwartalen in het jaar ervoor.
- In Q2 was bijna 2/3 van het aantal starters mannelijk.

Ontwikkeling aandeel vrouwelijke starters

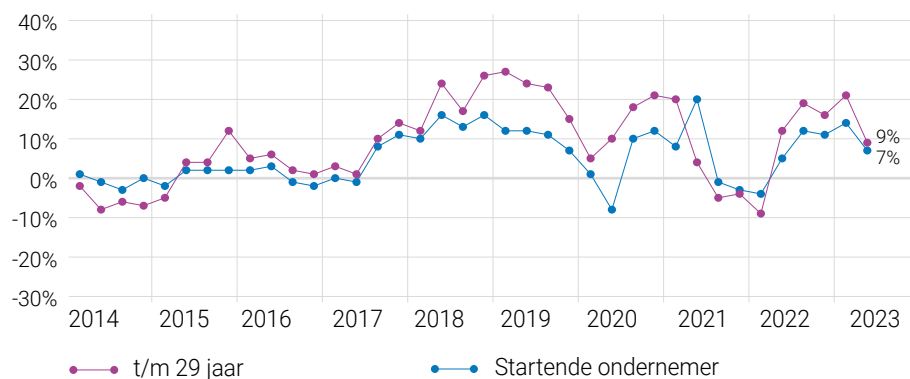
- Het aandeel vrouwelijke starters schommelde in de afgelopen jaren gemiddeld rond 38%. In Q2 en Q1 van dit jaar is dat aandeel iets lager geweest.

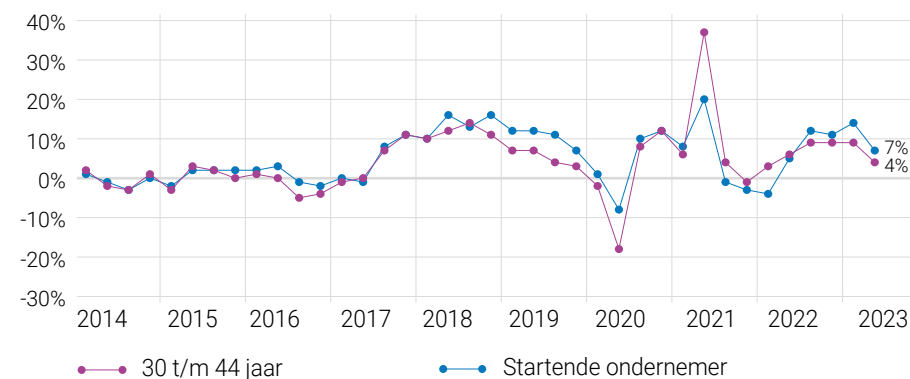
7. Ondernemers

7.2 Leeftijd

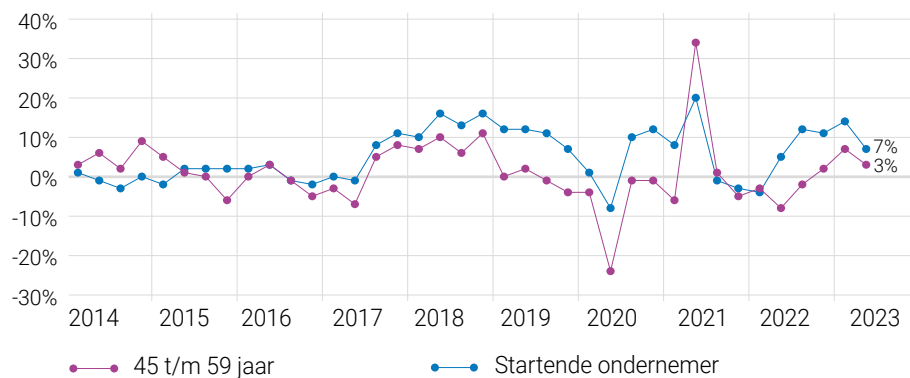
Ontwikkeling aantal startende ondernemers naar leeftijdsklasse t/m 29 jaar ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder

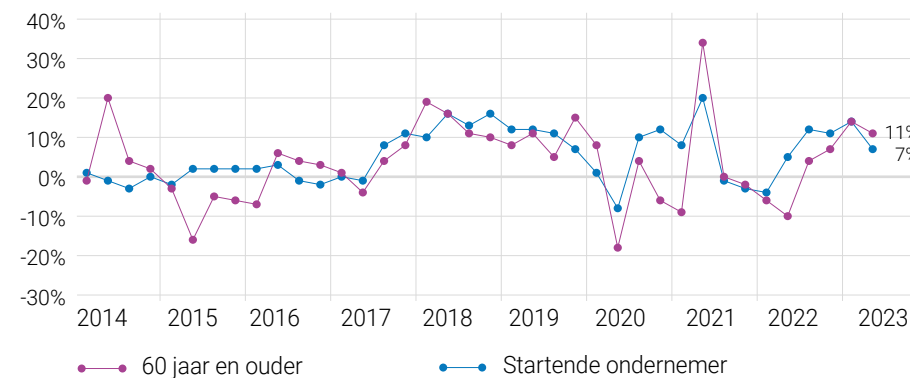
Ontwikkeling aantal startende ondernemers naar leeftijdsklasse 30 t/m 44 jaar ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder

Ontwikkeling aantal startende ondernemers naar leeftijdsklasse 45 t/m 59 jaar ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder

Ontwikkeling aantal startende ondernemers naar leeftijdsklasse 60 jaar en ouder ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder

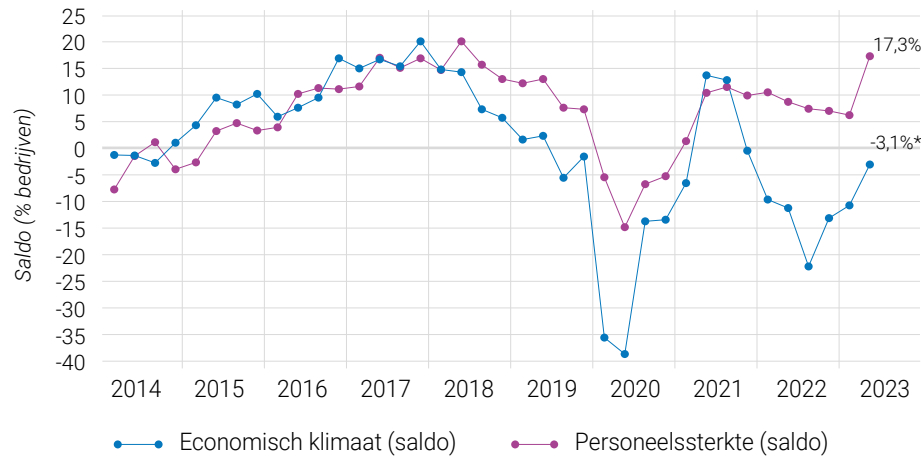

➔ Bij de jongste en oudste leeftijdsklassen is de toename van het aantal starters in Q2 2023 t.o.v. dezelfde periode vorige jaar relatief het sterkst.

8. Conjunctuur

Ontwikkeling verwachtingen rond Economisch klimaat en Personeelssterkte

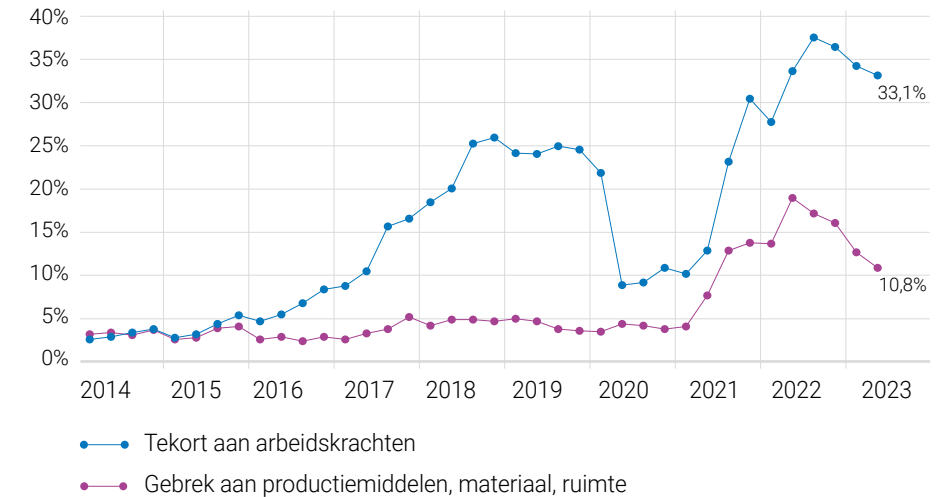

* Weergegeven is het saldo van het aandeel mkb-ondernemers dat verbetering of groei verwacht en het aandeel dat verslechtering en afname verwacht.

* Het laatste kwartaal is een verwachting

Bron: Conjunctuurenquête Nederland (COEN) Q2 2023

Aandelen van de bedrijven met belemmeringen in de bedrijfsontwikkeling

Bron: Conjunctuurenquête Nederland (COEN) Q2 2023

- ➔ Het oordeel over het 'economisch klimaat' verbetert en enkele belangrijke belemmeringen voor ondernemers worden iets minder urgent.
- ➔ Maar nog altijd ervaart een derde van het MKB belemmeringen bij het werven van personeel en geeft ruim 10% van de bedrijven aan dat er een gebrek is aan productiemiddelen, materiaal en ruimte.

9. Bijlage

Verantwoording

Bronnen

De meeste gegevens in deze rapportage zijn afkomstig uit het KVK Handelsregister. Daarnaast is gebruik gemaakt van het aantal inwoners zoals gepubliceerd door het CBS en van de Conjunctuur Enquête Nederland (COEN), een gezamenlijk onderzoek van het CBS, KVK, EIB, VNO/NCW en MKB Nederland.

Bedrijvendynamiek

De cijfers uit het Handelsregister hebben betrekking op:

- Zowel hoofd- als nevenvestigingen van ondernemingen. Dit zijn bedrijven met een commerciële activiteit. De meeste Verenigingen en Stichtingen vallen hier in het algemeen buiten.
- Vestigingen van economisch actieve ondernemingen

De optelsom van starters en stoppers geeft niet het volledige beeld van de dynamiek.

De volgende gebeurtenissen zijn ook van invloed:

- Verandering van activiteit (SBI-code)
- Verhuizing
- Fusies, splitsingen, overnames, rechtsvorm wijzigingen en ambtshalve wijzigingen.

KVK werkt eraan om in de toekomst ook dit soort verschuivingen beter te gaan duiden.

Op dit moment is dat echter nog niet mogelijk.

Methode trendberekening

De trendlijnen geven de procentuele ontwikkeling weer ten opzichte van hetzelfde kwartaal in het voorgaande jaar.

Definities

Stand

Het aantal economisch actieve vestigingen of ondernemers op de eerste dag van het kwartaal.

Starter

Een nieuwe vestiging van een economisch actieve onderneming of een persoon (ondernemer) die een nieuwe economisch actieve onderneming start.

Stopper

Een vestiging van een economisch actieve onderneming die op initiatief van de ondernemer wordt beëindigd of een persoon (ondernemer) die zijn onderneming beëindigd. De zogenaamde ambtshalve uitschrijvingen tellen niet mee. Dit zijn uitschrijvingen op initiatief van KVK van ondernemingen die lange tijd niet actief zijn geweest. KVK baseert zich hierbij op gegevens van de Belastingdienst.

Faillissement

Een vestiging van een economisch actieve onderneming waarvan sprake is van insolventie. De registratie van een faillissement gebeurt soms met terugwerkende kracht, waardoor deze nog niet is meegenomen in de telling van het kwartaal van het faillissement op moment van publicatie.

Economisch actief

Alle ondernemingen met uitzondering van:

- Vestigingen met als activiteit zakelijk beheer, overig of onbekend
- Vestigingen waarvan het aantal werkzame personen onbekend is (WP Klasse 999)

[Trendlijnen](#)[Sectoren](#)[Regio's](#)[Opvallend branches](#)[Rechtsvormen](#)[Ondernemers](#)[Conjunctuur](#)

Zakelijk beheer

Dit zijn vestigingen die niet actief aan het economisch verkeer meedoen, zoals holdings, sommige beleggingsinstellingen (pensioen-bv's) en handel en beheer van eigen onroerend goed.

Activiteit

De hoofdactiviteit zoals geregistreerd in het Handelsregister. Dit is de belangrijkste activiteit van de onderneming, vastgelegd volgens de Standaard Bedrijven Indeling (SBI-codering 2008). De nevenactiviteit(en) van de onderneming worden niet meegenomen.

Personeelssterkte en economisch klimaat

Deze gegevens zijn afkomstig uit een representatieve enquête onder bedrijven met 5 of meer werkzame personen (COEN). Het gaat om een beoordeling van de ondernemer in relatie tot het eigen bedrijf. De vraag is gesteld of de personeelssterkte is toegenomen, gelijk gebleven of afgenomen en of het economisch klimaat is verbeterd, gelijk gebleven of verslechterd. In de grafiek is het saldo van toename en afname weergegeven.

Verwijzingen

Hierbij een aantal handige links naar websites met meer informatie over de gebruikte bronnen en indelingen of specifieke toepassingen.

KVK Regiodata

Online datatool van KVK met een breed scala aan economische data.
<https://www.kvk.nl/tools-en-platformen/kvk-regiodata/>

KVK Bedrijventeller / Company counter

Met de KVK Bedrijventeller check je snel en eenvoudig het aantal bedrijven in jouw branche én gebied.
<https://www.kvk.nl/tools-en-platformen/kvk-bedrijventeller/>
De KVK Bedrijventeller is er ook in het Engels:
<https://www.kvk.nl/english/kvk-company-counter/>

KVK Locatiescan

Met de KVK Locatiescan verken je de marktpotentie van jouw (toekomstige) vestigingsplaats.
<https://www.kvk.nl/tools-en-platformen/locatiescan/>

KVK Bedrijvendynamiek

Analyses van de Nederlandse bedrijvigheid en de dynamiek van startende, stoppende en failliete bedrijven.
<https://www.kvk.nl/informatiebank/bedrijvendynamiek/>

Conjunctuurenquête Nederland (COEN) rapportages

<https://ondernemersplein.kvk.nl/coen/>

Typeermodule

Hulpmiddel bij het indelen van bedrijfsactiviteiten.
<https://sbi.cbs.nl/CBS.TypeerModule.TypeerServiceWebAPI/content/angular/app/#/>

Trendlijnen ▶

Sectoren ▶

Regio's ▶

Opvallende branches ▶

Rechtsvormen ▶

Ondernemers ▶

Conjunctuur ▶

INGEZOOMD SECTOREN

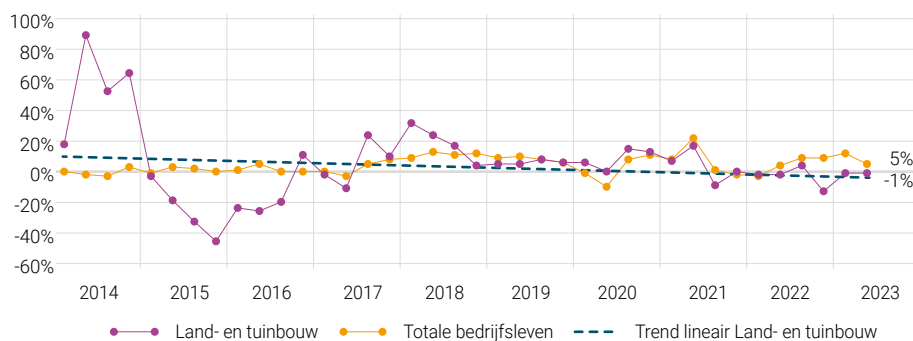

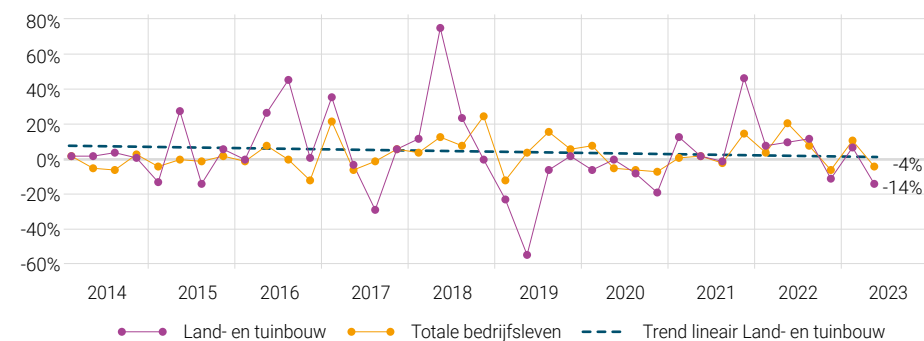
3B. Ingezoomd sectoren

Sector Land- en tuinbouw

Ontwikkeling aantal starters sector Land- en tuinbouw
(per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

Ontwikkeling aantal stoppers sector Land- en tuinbouw
(per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

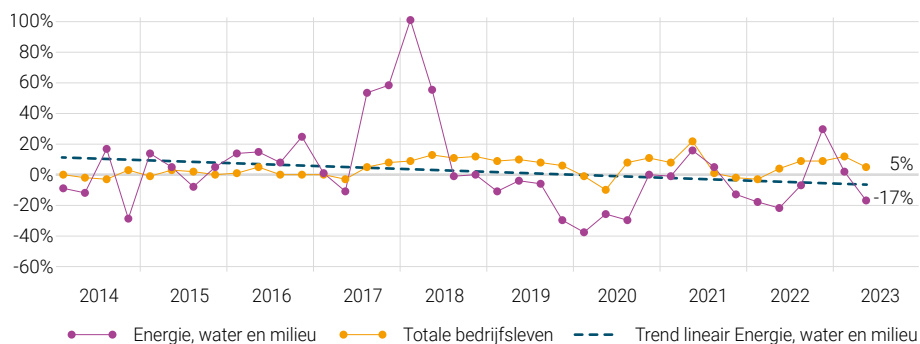
Terug naar starters sector ▶

Terug naar stoppers sector ▶

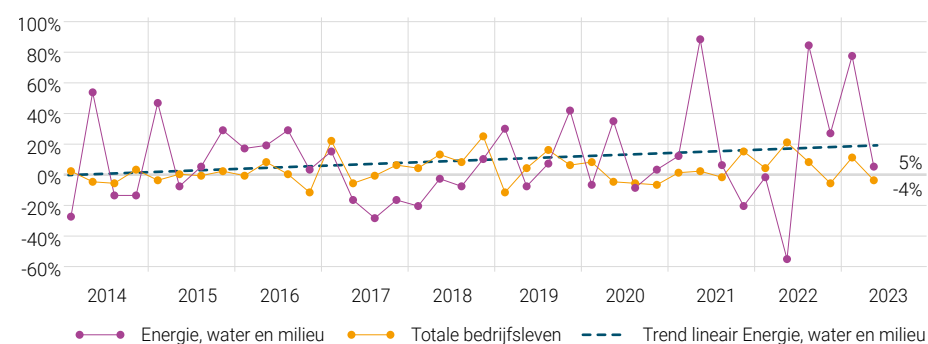

Sector Energie, water en milieu

Ontwikkeling aantal starters sector Energie, water en milieu
(per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

Ontwikkeling aantal stoppers sector Energie, water en milieu
(per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

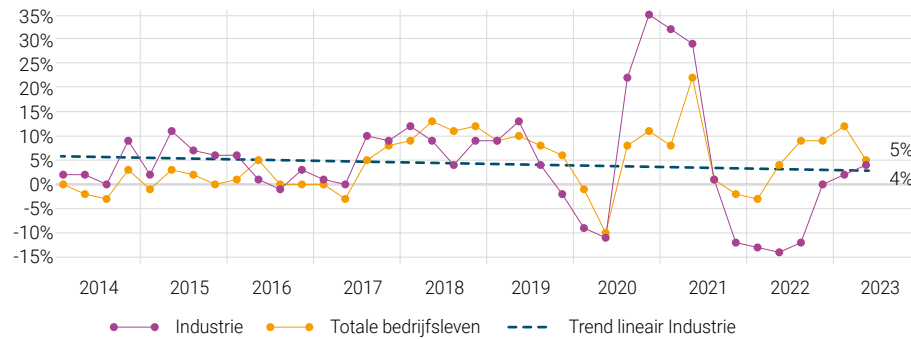
Terug naar starters sector ▶

Terug naar stoppers sector ▶

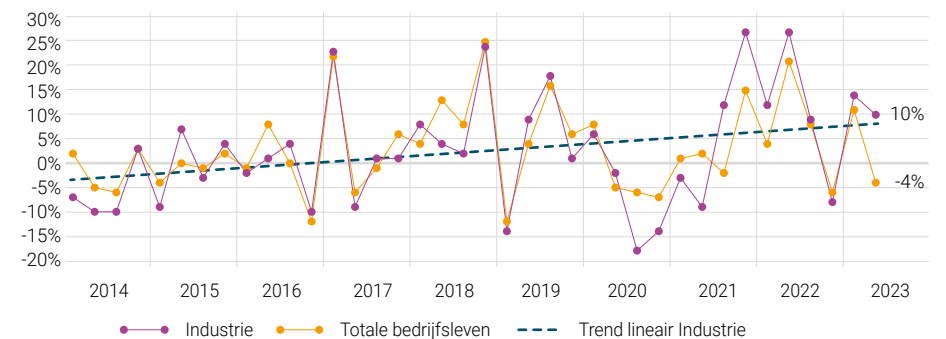

Sector Industrie

Ontwikkeling aantal starters sector Industrie (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

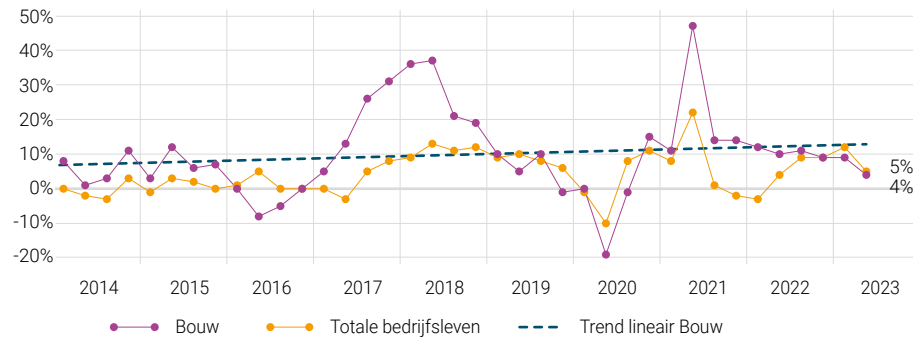
Ontwikkeling aantal stoppers sector Industrie (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters sector](#)[Terug naar stoppers sector](#)

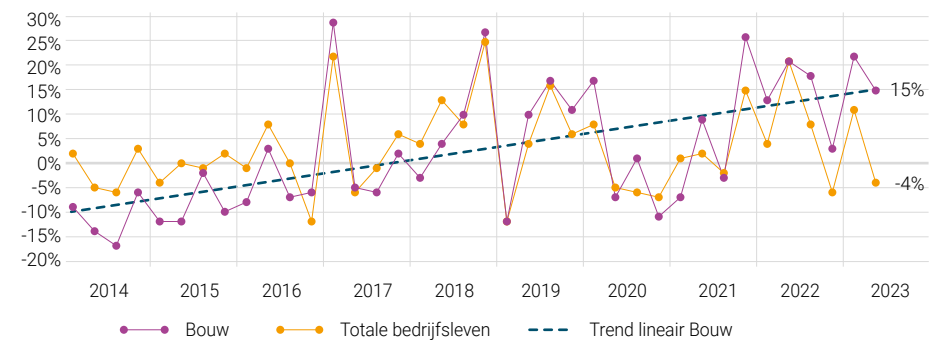
[Trendlijnen](#)[Sectoren](#)[Regio's](#)[Opvallende branches](#)[Rechtsvormen](#)[Ondernemers](#)[Conjunctuur](#)

Sector Bouw

Ontwikkeling aantal starters sector Bouw (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

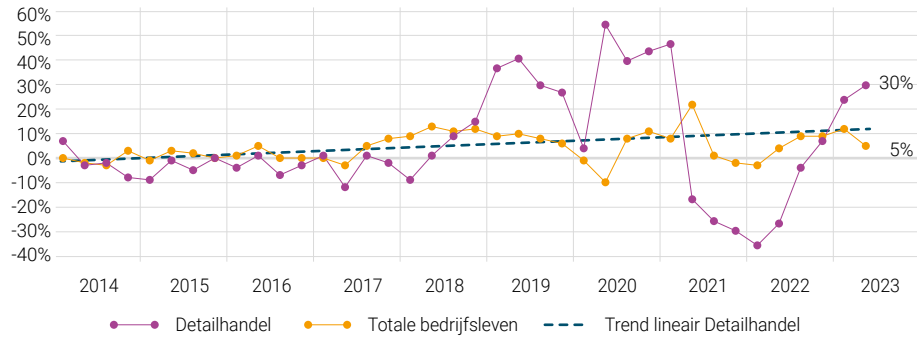
Ontwikkeling aantal stoppers sector Bouw (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters sector](#)[Terug naar stoppers sector](#)

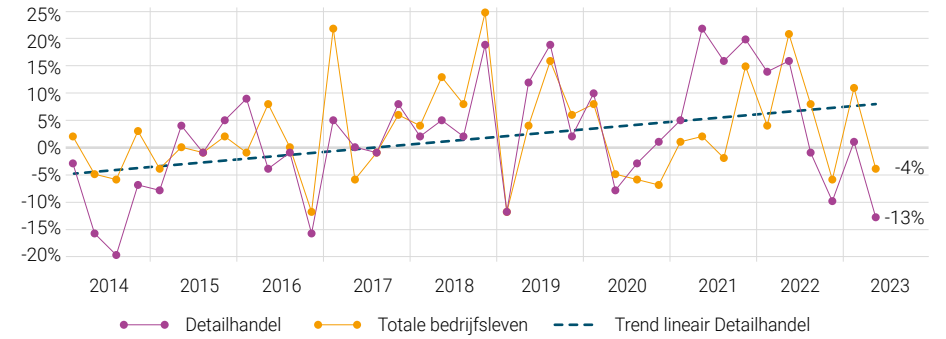

Sector Detailhandel

Ontwikkeling aantal starters sector Detailhandel (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

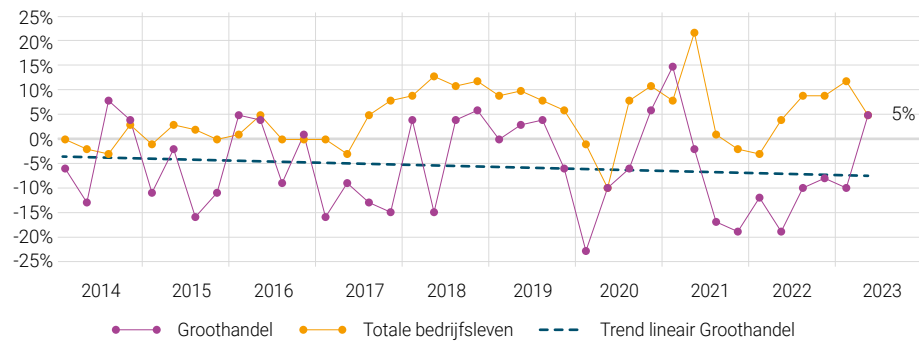
Ontwikkeling aantal stoppers sector Detailhandel (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters sector](#)[Terug naar stoppers sector](#)

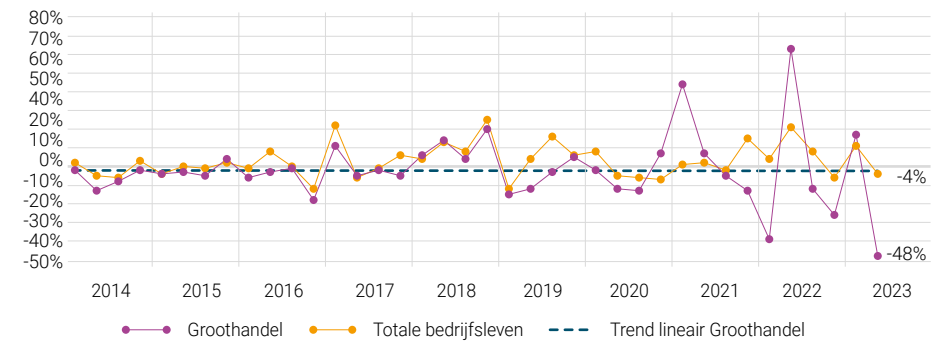

Sector Groothandel

Ontwikkeling aantal starters sector Groothandel (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

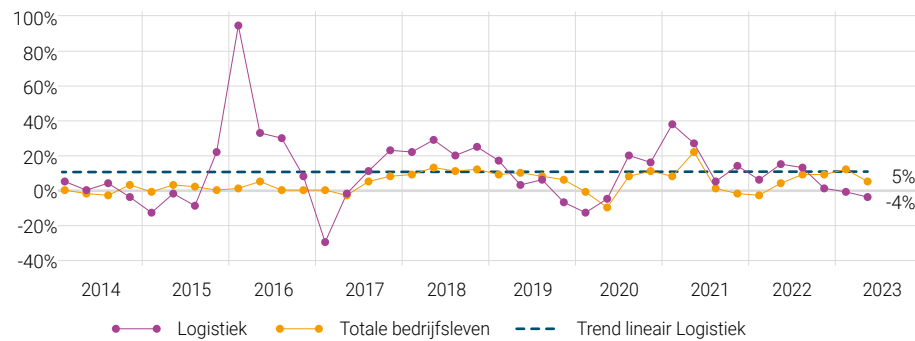
Ontwikkeling aantal stoppers sector Groothandel (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters sector](#)[Terug naar stoppers sector](#)

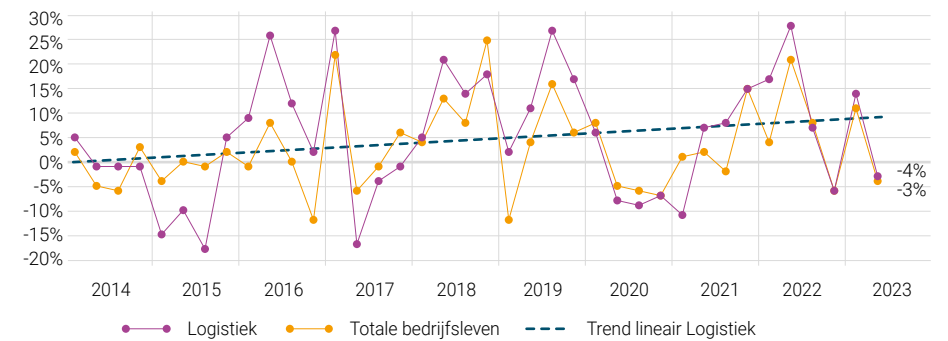

Sector Logistiek

Ontwikkeling aantal starters sector Logistiek (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

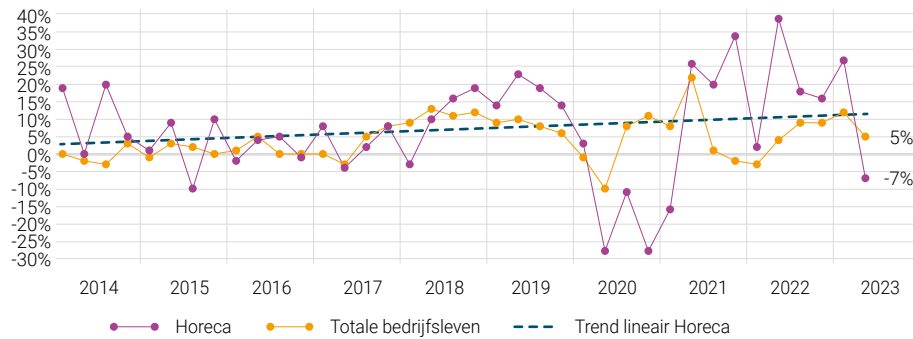
Ontwikkeling aantal stoppers sector Logistiek (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters sector](#)[Terug naar stoppers sector](#)

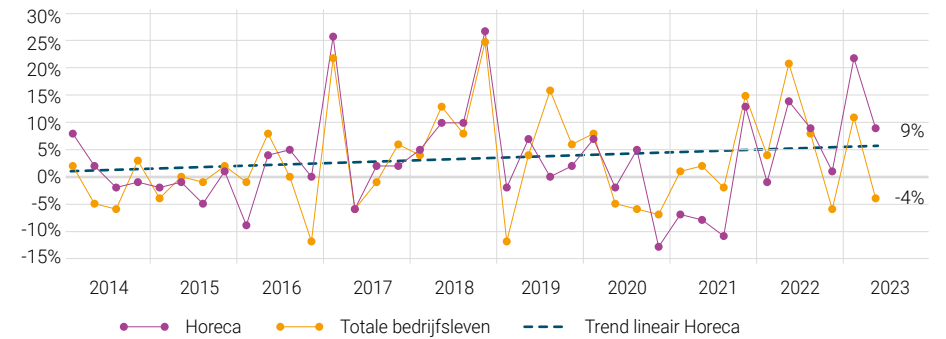

Sector Horeca

Ontwikkeling aantal starters sector Horeca
(per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

Ontwikkeling aantal stoppers sector Horeca
(per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters sector](#) ▶

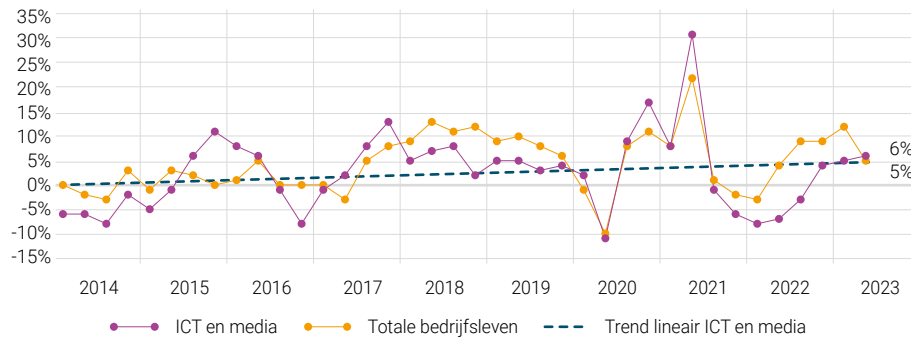
[Terug naar stoppers sector](#) ▶

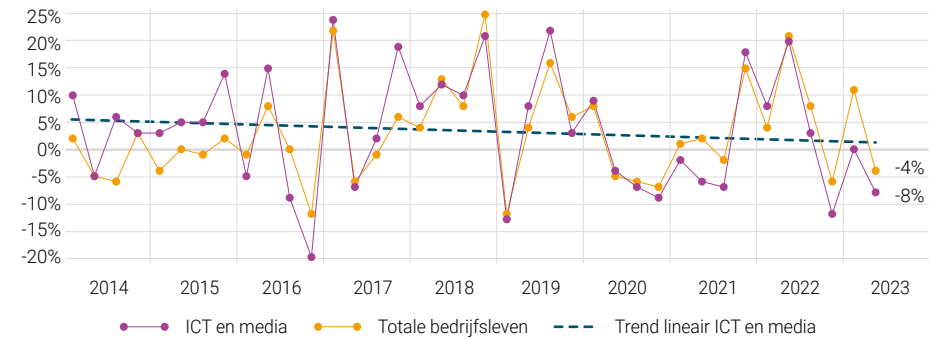

Sector ICT en media

Ontwikkeling aantal starters sector ICT en media (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

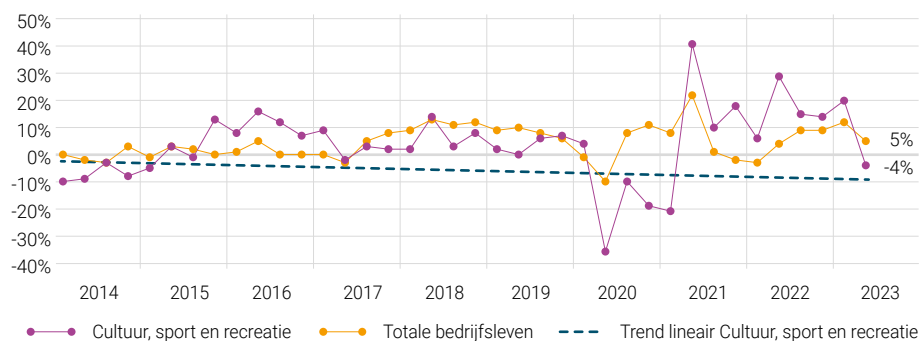
Ontwikkeling aantal stoppers sector ICT en media (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters sector](#)[Terug naar stoppers sector](#)

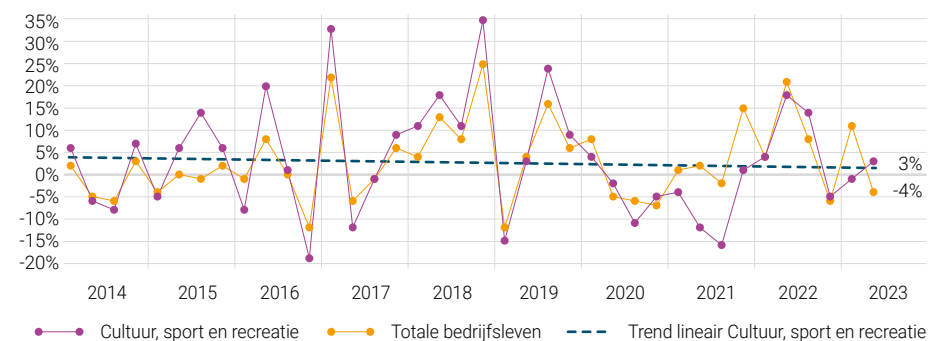

Sector Cultuur, sport en recreatie

Ontwikkeling aantal starters sector Cultuur, sport en recreatie
(per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

Ontwikkeling aantal stoppers sector Cultuur, sport en recreatie
(per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

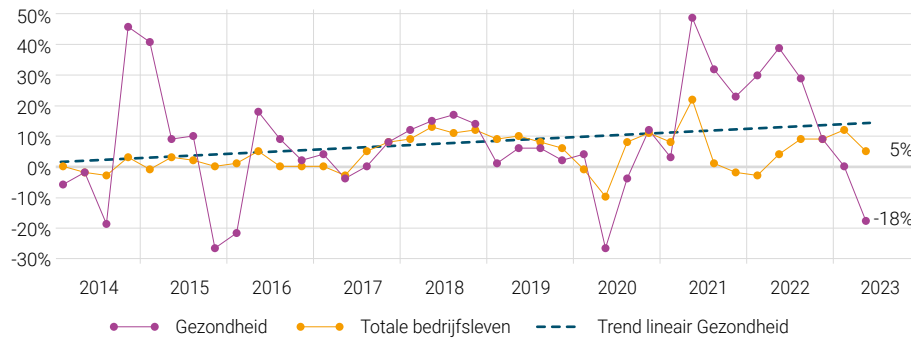
Terug naar starters sector ▶

Terug naar stoppers sector ▶

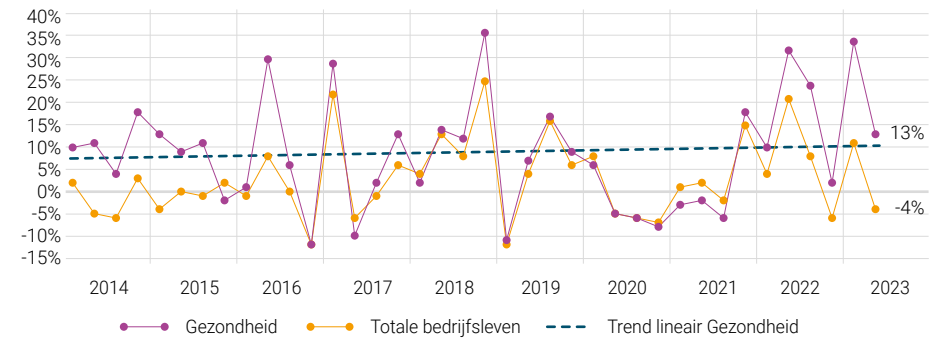

Sector Gezondheid

Ontwikkeling aantal starters sector Gezondheid (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

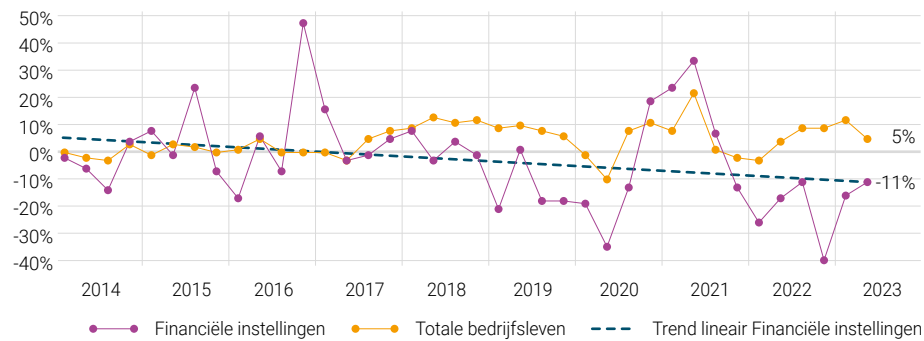
Ontwikkeling aantal stoppers sector Gezondheid (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters sector](#)[Terug naar stoppers sector](#)

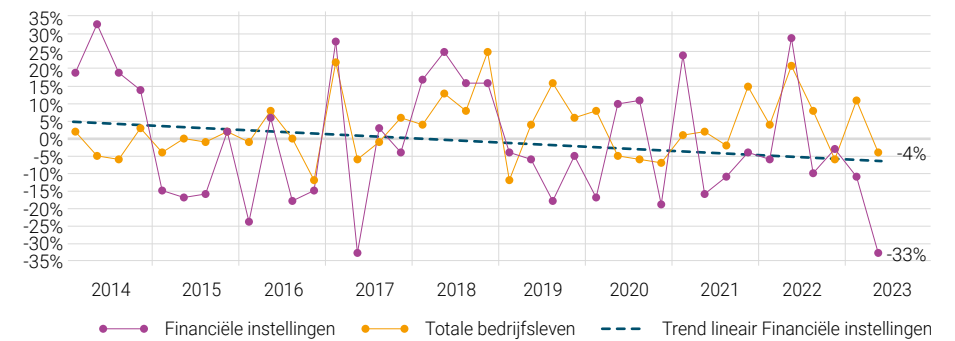

Sector Financiële instellingen

Ontwikkeling aantal starters sector Financiële instellingen
(per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

Ontwikkeling aantal stoppers sector Financiële instellingen
(per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

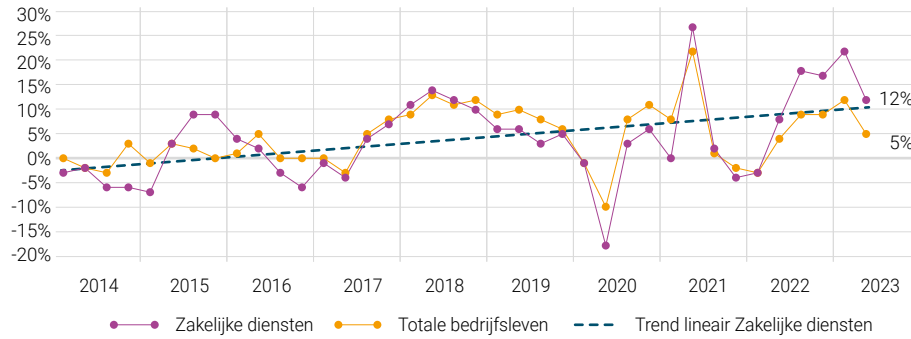
Terug naar starters sector

Terug naar stoppers sector

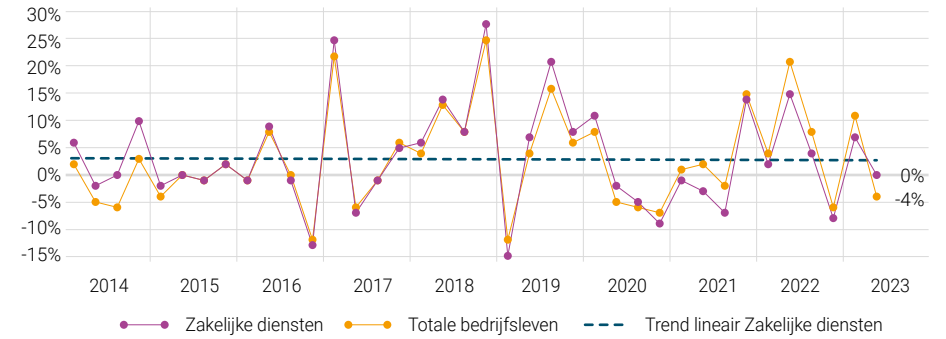

Sector Zakelijke diensten

Ontwikkeling aantal starters sector Zakelijke diensten (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

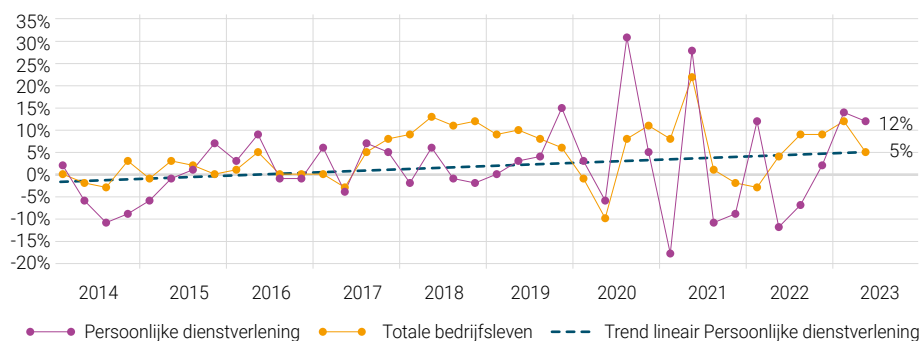
Ontwikkeling aantal stoppers sector Zakelijke diensten (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters sector](#)[Terug naar stoppers sector](#)

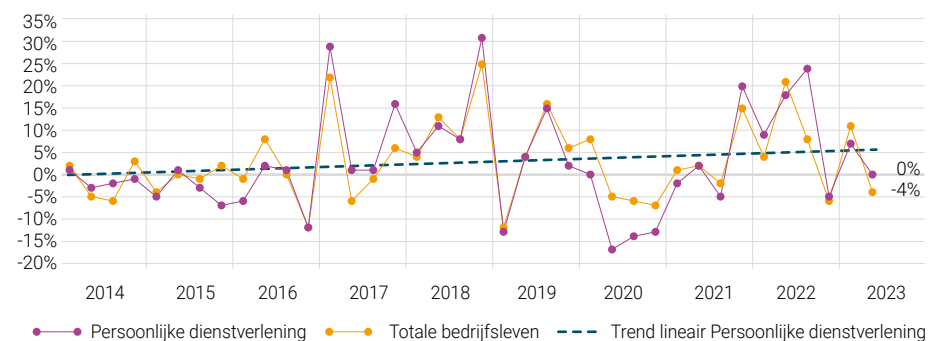

Sector Persoonlijke dienstverlening

Ontwikkeling aantal starters sector Persoonlijke dienstverlening (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

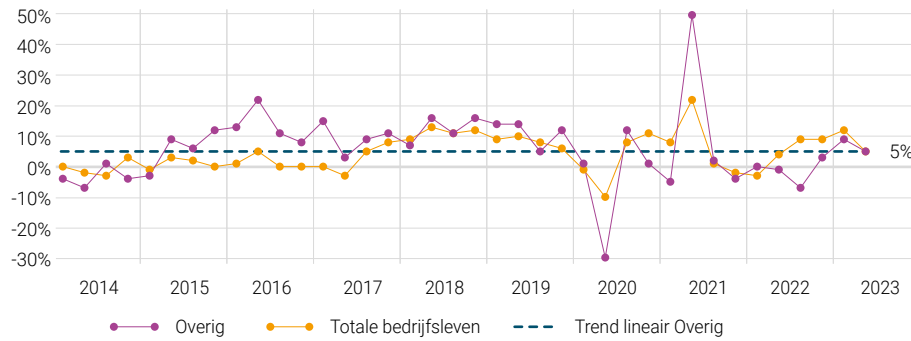
Ontwikkeling aantal stoppers sector Persoonlijke dienstverlening (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters sector](#)[Terug naar stoppers sector](#)

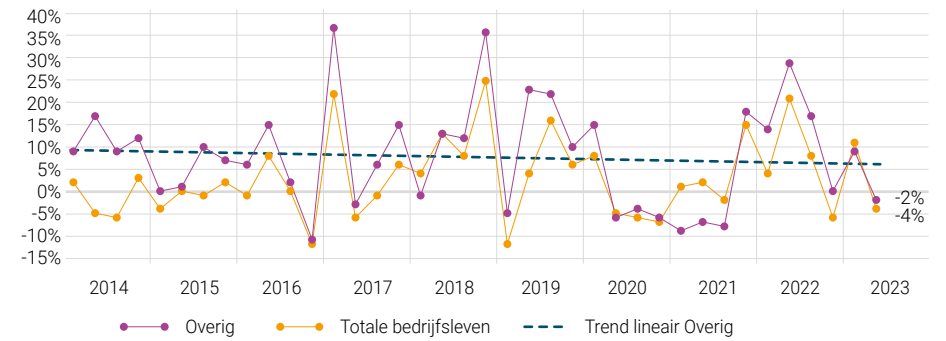

Sector Overig

Ontwikkeling aantal starters sector Overig
(per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

Ontwikkeling aantal stoppers sector Overig
(per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters sector](#)[Terug naar stoppers sector](#)

Trendlijnen ▶

Sectoren ▶

Regio's ▶

Opvallende branches ▶

Rechtsvormen ▶

Ondernemers ▶

Conjunctuur ▶

INGEZOOMD REGIO'S

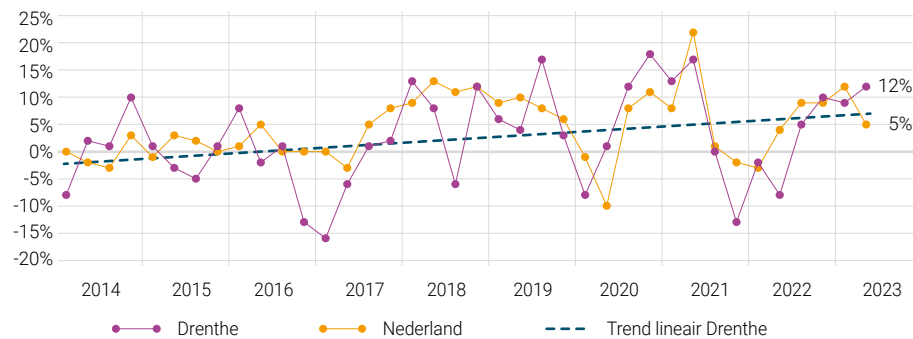

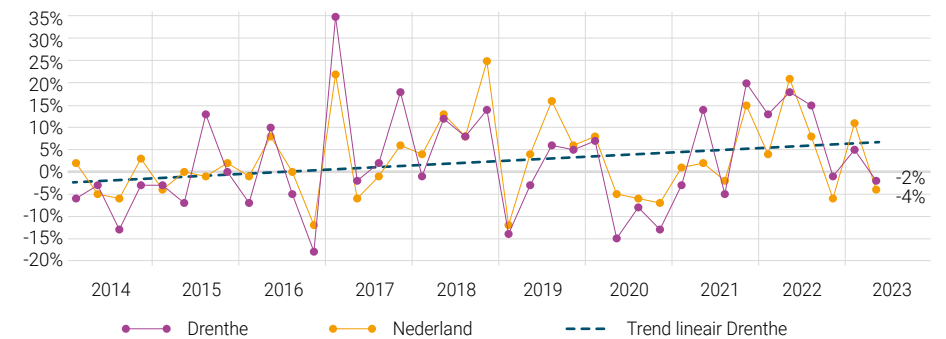
4B. Ingezoomd regio's

Provincie Drenthe

Ontwikkeling aantal starters provincie Drenthe
(per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

Ontwikkeling aantal stoppers provincie Drenthe
(per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

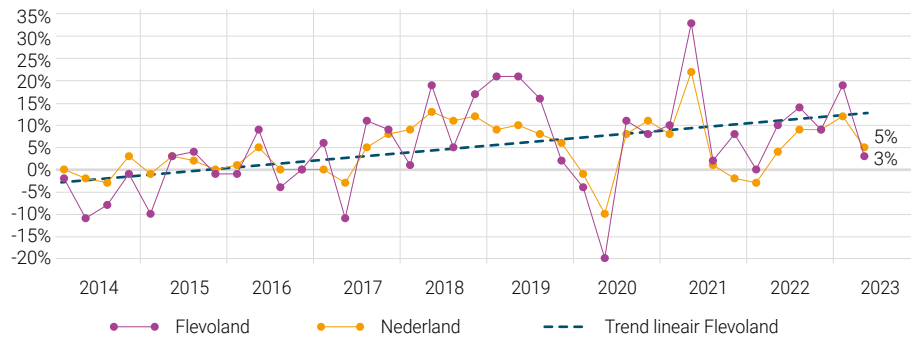
Terug naar starters regio ▶

Terug naar stoppers regio ▶

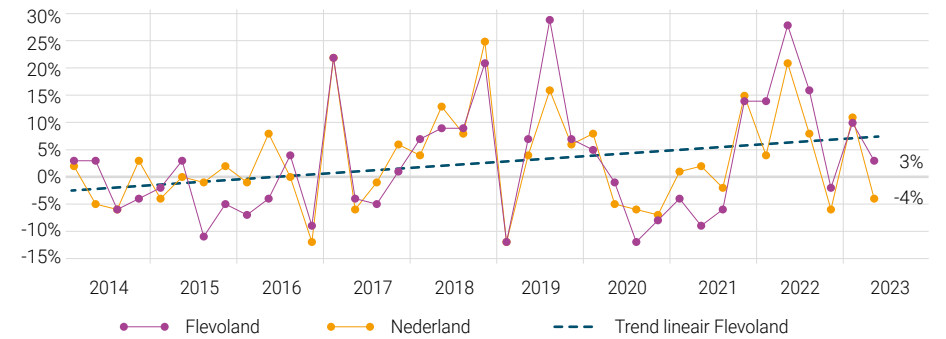
[Trendlijnen](#)[Sectoren](#)[Regio's](#)[Opvallende branches](#)[Rechtsvormen](#)[Ondernemers](#)[Conjunctuur](#)

Provincie Flevoland

Ontwikkeling aantal starters provincie Flevoland (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

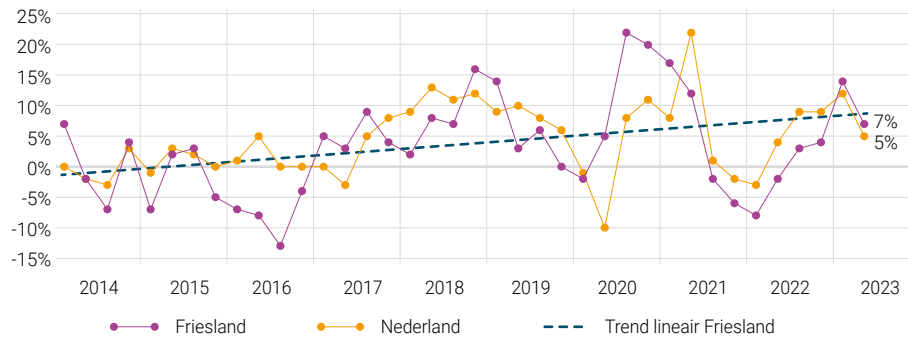
Ontwikkeling aantal stoppers provincie Flevoland (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters regio](#)[Terug naar stoppers regio](#)

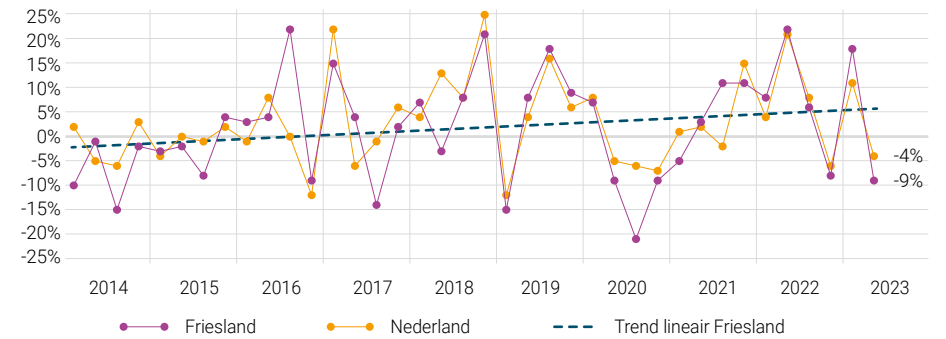

Provincie Friesland

Ontwikkeling aantal starters provincie Friesland (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

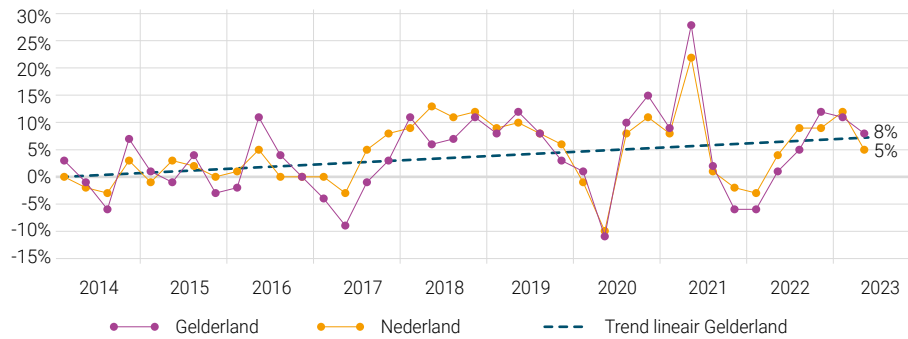
Ontwikkeling aantal stoppers provincie Friesland (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters regio](#)[Terug naar stoppers regio](#)

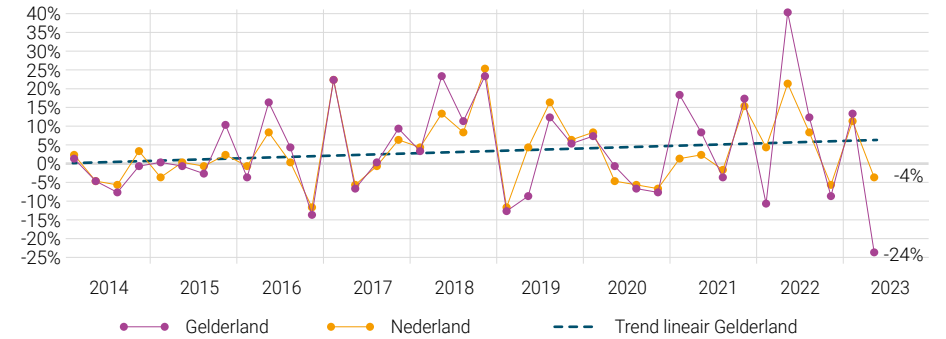
[Trendlijnen](#)[Sectoren](#)[Regio's](#)[Opvallende branches](#)[Rechtsvormen](#)[Ondernemers](#)[Conjunctuur](#)

Provincie Gelderland

Ontwikkeling aantal starters provincie Gelderland (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

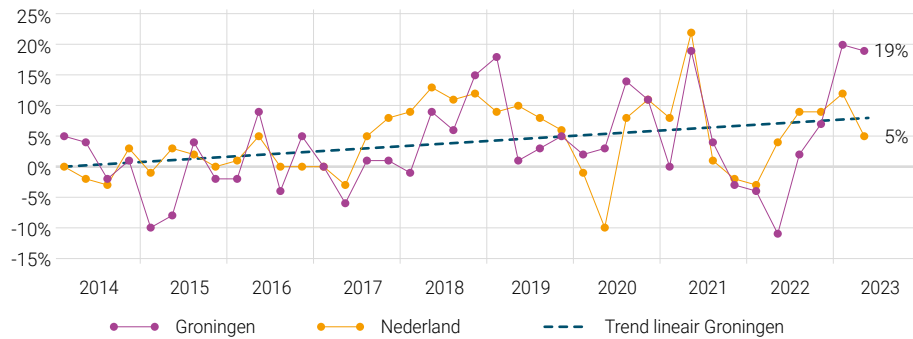
Ontwikkeling aantal stoppers provincie Gelderland (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters regio](#)[Terug naar stoppers regio](#)

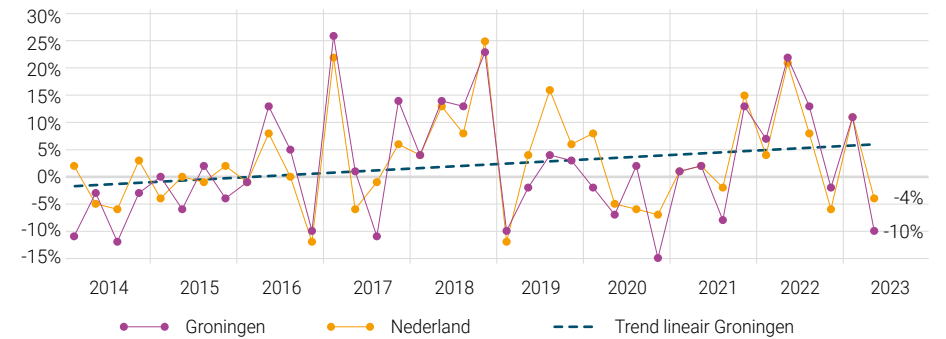

Provincie Groningen

Ontwikkeling aantal starters provincie Groningen (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

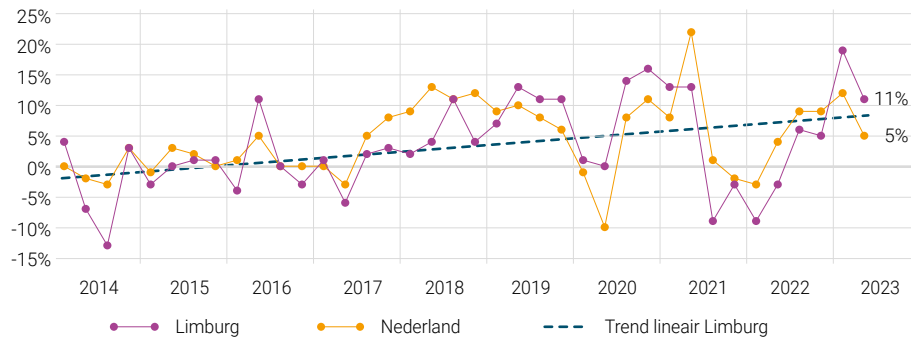
Ontwikkeling aantal stoppers provincie Groningen (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters regio](#)[Terug naar stoppers regio](#)

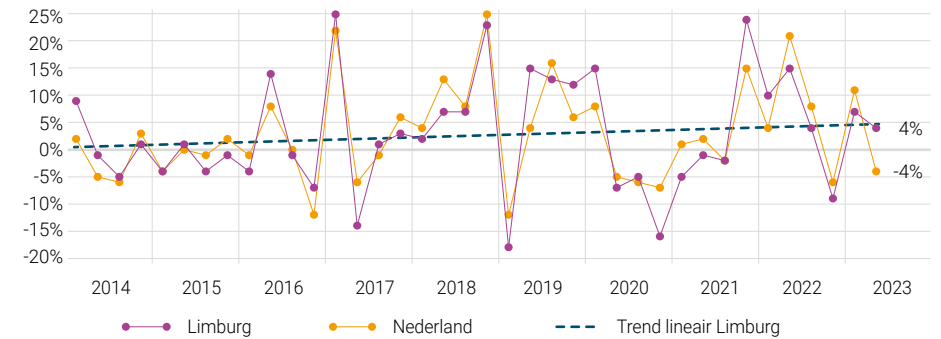
[Trendlijnen](#)[Sectoren](#)[Regio's](#)[Opvallende branches](#)[Rechtsvormen](#)[Ondernemers](#)[Conjunctuur](#)

Provincie Limburg

Ontwikkeling aantal starters provincie Limburg (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

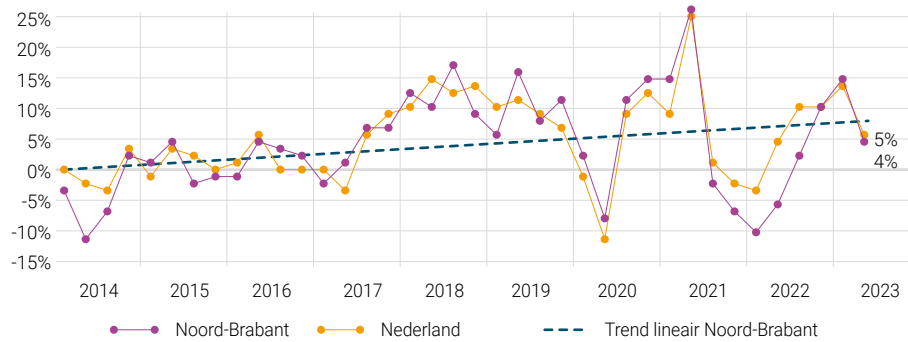
Ontwikkeling aantal stoppers provincie Limburg (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters regio](#)[Terug naar stoppers regio](#)

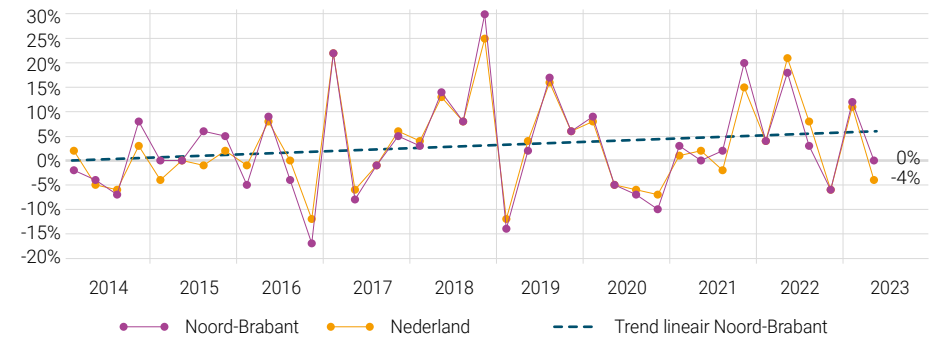
[Trendlijnen](#)[Sectoren](#)[Regio's](#)[Opvallende branches](#)[Rechtsvormen](#)[Ondernemers](#)[Conjunctuur](#)

Provincie Noord-Brabant

**Ontwikkeling aantal starters provincie Noord-Brabant
(per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)**

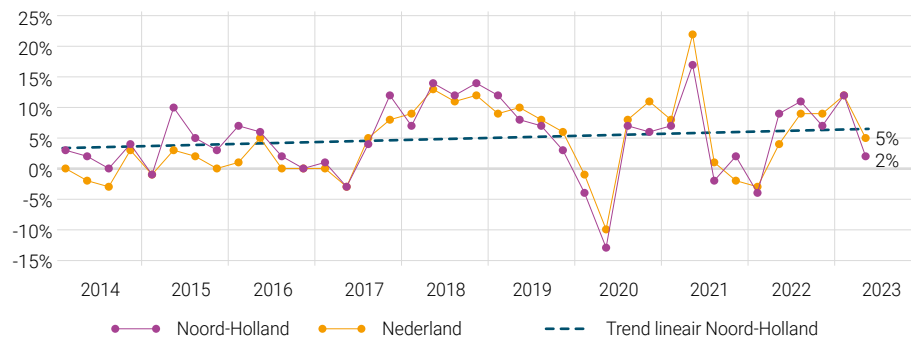
**Ontwikkeling aantal stoppers provincie Noord-Brabant
(per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)**

[Terug naar starters regio](#)[Terug naar stoppers regio](#)

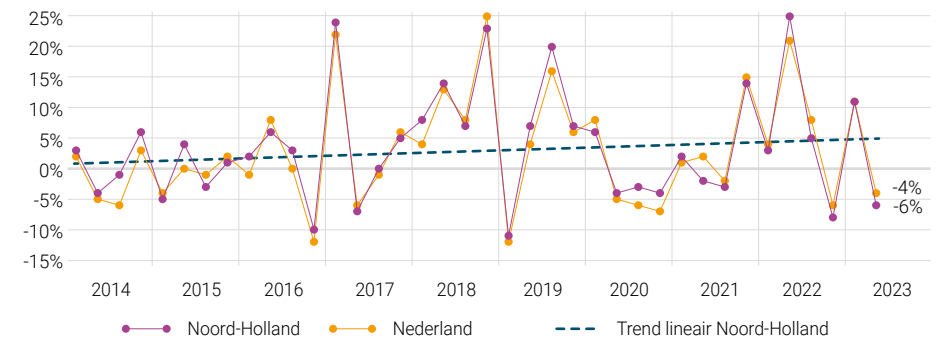

Provincie Noord-Holland

Ontwikkeling aantal starters provincie Noord-Holland
(per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

Ontwikkeling aantal stoppers provincie Noord-Holland
(per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

Terug naar starters regio ▶

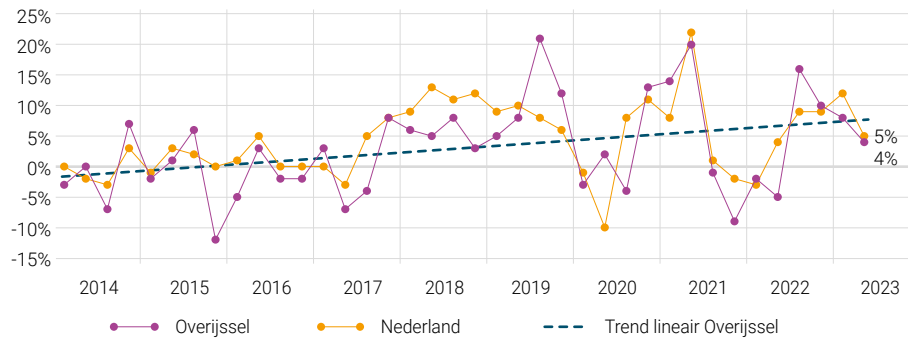
Terug naar stoppers regio ▶

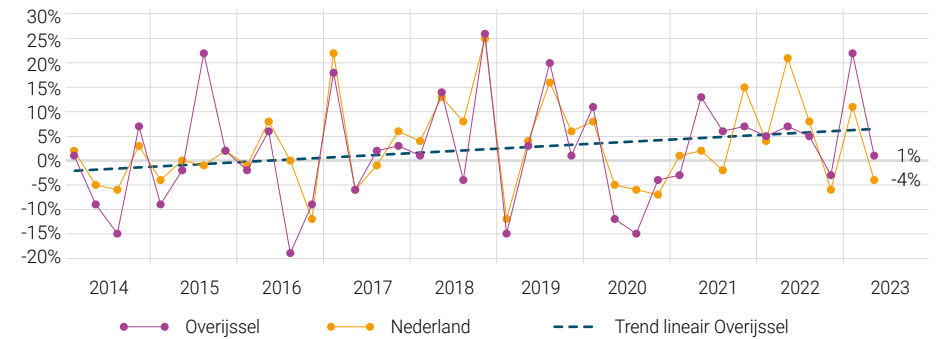
[Trendlijnen](#)[Sectoren](#)[Regio's](#)[Opvallende branches](#)[Rechtsvormen](#)[Ondernemers](#)[Conjunctuur](#)

Provincie Overijssel

Ontwikkeling aantal starters provincie Overijssel (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

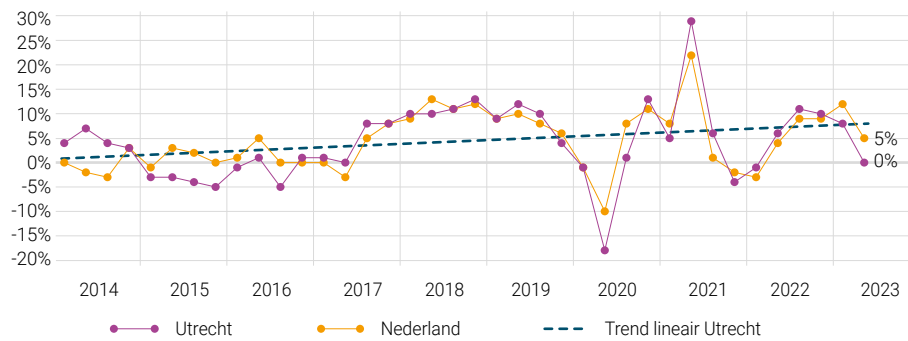
Ontwikkeling aantal stoppers provincie Overijssel (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters regio](#)[Terug naar stoppers regio](#)

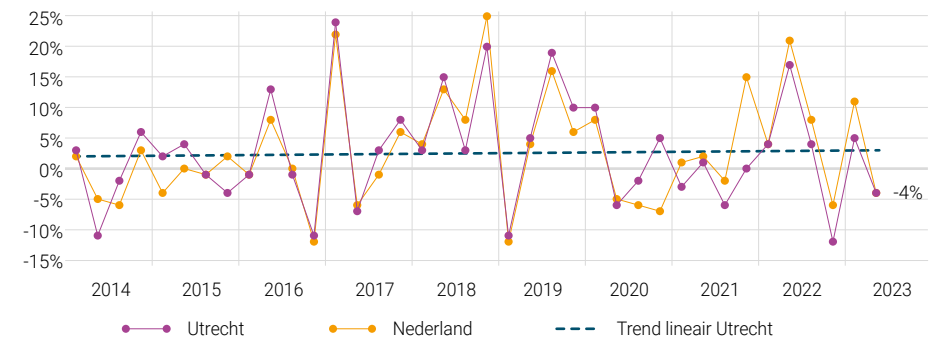
[Trendlijnen](#)[Sectoren](#)[Regio's](#)[Opvallende branches](#)[Rechtsvormen](#)[Ondernemers](#)[Conjunctuur](#)

Provincie Utrecht

Ontwikkeling aantal starters provincie Utrecht (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

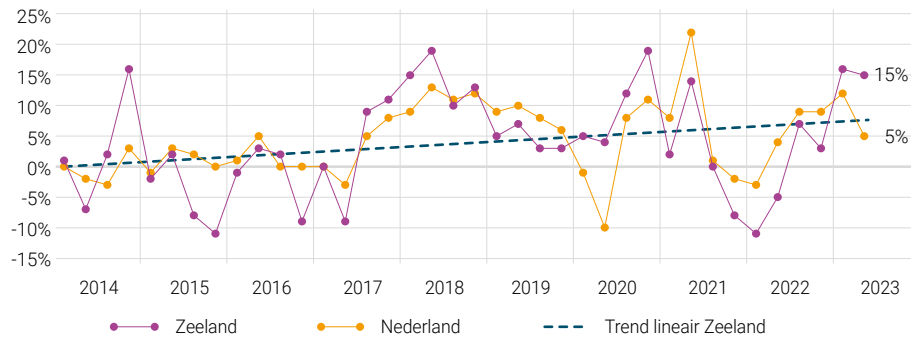
Ontwikkeling aantal stoppers provincie Utrecht (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters regio](#)[Terug naar stoppers regio](#)

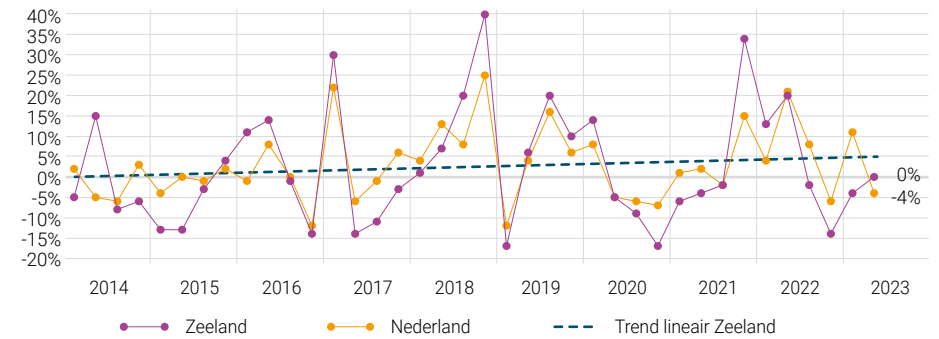
[Trendlijnen](#)[Sectoren](#)[Regio's](#)[Opvallende branches](#)[Rechtsvormen](#)[Ondernemers](#)[Conjunctuur](#)

Provincie Zeeland

Ontwikkeling aantal starters provincie Zeeland (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

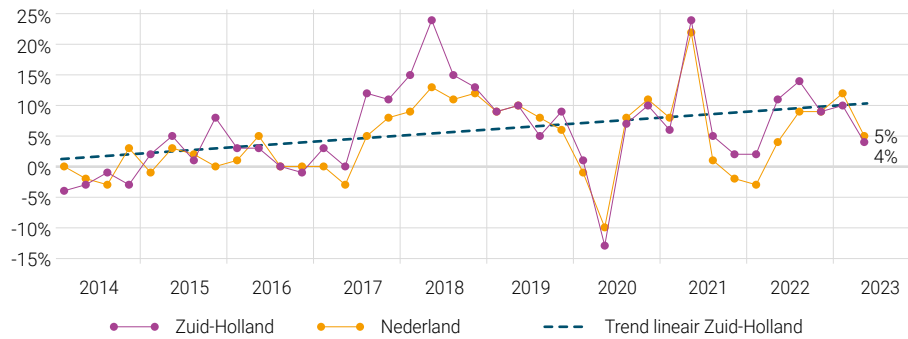
Ontwikkeling aantal stoppers provincie Zeeland (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters regio](#)[Terug naar stoppers regio](#)

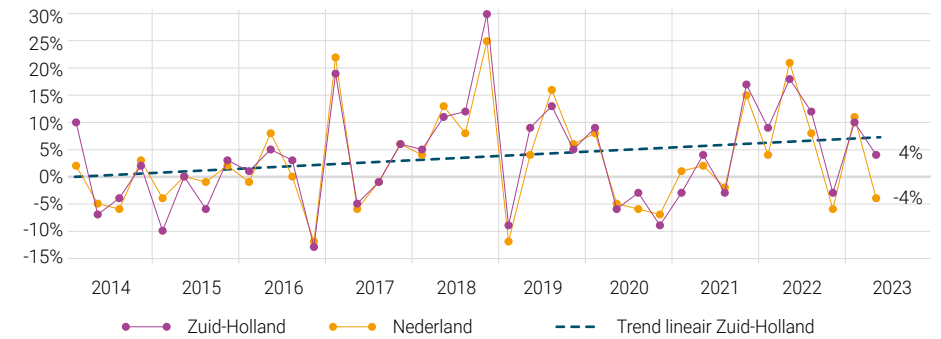

Provincie Zuid-Holland

Ontwikkeling aantal starters provincie Zuid-Holland (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

Ontwikkeling aantal stoppers provincie Zuid-Holland (per kwartaal t.o.v. hetzelfde kwartaal een jaar eerder)

[Terug naar starters regio](#)[Terug naar stoppers regio](#)

Kijk op: [KVK.nl](https://www.kvk.nl)

